

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Historický ústav

Běžný život v mikroregionu Heřmaňsko v letech 1939- 1942

Bakalářská práce

Tereza Horká

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, PhD.**

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím archivních materiálů a titulů uvedených v závěrečném seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 15. dubna 2009

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla za laskavý přístup a mnoho cenných rad při vedení bakalářské práce poděkovat panu PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D., jakož i ostatním pracovníkům Historického ústavu FF JU. Dále bych chtěla vyjádřit svůj dík všem osobám a institucím, které mi během vzniku bakalářské práce vycházely vstříc, jmenovitě paní Renatě Steinbauerové za poskytnutí obecních kronik Nedabyle a Doubravice a panu Hlachovi za poskytnutí obecní kroniky Plava, dále pak pracovníkům Státního okresního archivu v Českých Budějovicích a Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. V neposlední řadě bych chtěla za trpělivost a všestrannou podporu poděkovat mé rodině a přáteli.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá životem v mikroregionu Heřmaňsko, jehož charakteristika je v této práci zvláštní kapitolou. Úkolem mé práce je především přinést všední pohled na první tři roky druhé světové války optikou kronik, ať už školních, obecních nebo hasičských, obcí, které jsou v příloze vyznačeny na mapce. Má ukázat poznatky ze všedního života obyvatel Heřmaňska. Jednotlivé kapitoly mají názvy: 1. Úvod, 2. Všední život v Protektorátu, 3. Všední život na Heřmaňsku, 4. Závěr. Po této textové části následují Seznam zkratk, Seznam použitých pramenů a literatury, Seznam příloh a samotné přílohy. Úvod je dělen do tří podkapitol, tj. 1. a) Výběr tématu, 1. b) Kritika pramenů a literatury a 1. c) Metody práce. Také kapitola 3. Všední život na Heřmaňsku se dělí na jednotlivé podkapitoly nazvané podle obcí, jejichž osudy popisují.

Annotation

This bachelor work deals with the way of life in micro-region Heřmaňsko whose characteristics has a special chapter in this work. The aim of my work first of all is to bring an unusual sight on the first three years of World War Two from the old chronicles point of view. No matter if school, local or fire-fighting chronicles of those villages which are marked on the map in Appendices. The work should represent knowledge of everyday life of the Heřmaňsko inhabitants. Single chapters are called: 1st Introduction, 2nd Everyday Life in Protectorate, 3rd Everyday Life in Heřmaňsko, 4th Conclusion. After this textual part follows: The List of Abbreviations, The List of Sources and Literature Used, The List of Appendices and Appendices. The Introduction is divided into three subchapters, i.e. 1st a) The Selection of the theme 1st b) The Critique of Sources and Literature and 1st c) The Methods of Work. Also chapter 3, Everyday Life in Heřmaňsko, is divided into single chapters named according to the names of the villages whose lines are described.

Obsah

1. Úvod.....	10
1. a) Výběr tématu.....	11
1. b) Kritika pramenů a literatury.....	16
1. c) Metody práce.....	17
2. Všední život v protektorátu.....	18
3. Charakteristika mikroregionu Heřmaňsko.....	30
4. Všední život v mikroregionu Heřmaňsko.....	31
4. a) Heřmaň.....	32
4. b) Doubravice.....	36
4. c) Hůrka.....	47
4. d) Komařice.....	50
4. e) Nedabyle.....	66
4. f) Nová Ves u Českých Budějovic.....	69
4. g) Plav.....	72
4. h) Střížov.....	76
5. Závěr.....	80

1. ÚVOD

1. a) Výběr tématu

Proč jsem si za téma své bakalářské práce vybrala zrovna běžný život v mikroregionu Heřmaňsko v letech 1939- 1942? Odpověď je celkem nasnadě. Jednak bych se tématu druhé světové války chtěla věnovat i v budoucnu, zadruhé je to téma, které mne velice zajímá a baví. Tím samozřejmě nechci říci, že ostatní období, předcházející 20. století, mne nijak nezaujala. Abych pravdu řekla, baví mě vlastně celé dějiny lidstva od pravěku přes starověk, středověk i novověk až po dějiny 19. a 20. století. Poslední dobou ale stále více inklinuji právě k dějinám 20. století.

Abychom se ale mohli seznámit se životem obyvatel Heřmaně a okolních vesnic během prvních tří let druhé světové války, dovoluji mi, abych Vás trochu zasvětila do průběhu druhé světové války v těchto letech v poněkud širším kontextu.

Důvody vedoucí k tomuto celosvětovému konfliktu můžeme hledat již na konci 1. světové války. Porazené země, hlavně Rakousko a Německo, jsou z porážky a ztráty území frustrované a vyčerpané válkou natolik, že nejsou schopné ani pořádně splácet válečné reparace uvalené na ně vítěznými spojenci. Tak si půjčí od bohatých Spojených států Amerických. Po deseti letech ale chtějí USA své peníze rychle zpět kvůli stagnaci burzy. Německo na vrácení nemá peníze a to způsobí pád Newyorské burzy, tzv. černý pátek“, a s tím související hospodářskou krizi, která většinu světa ovládne na cca. 4 roky.

Zatím ale v tajnosti vzniká v Německu strana, která má za cíl pomstít tuto potupnou porážku z 1. světové války. Postupně se během 20. let propracovává tato nová NSDAP na veřejnost, až na počátku 30. let vyhrává volby s drtivou převahou a její předseda Adolf Hitler je tehdejším prezidentem von Hindenburgem jmenován kancléřem. To se stalo 1. ledna 1933. Toto datum bylo pouze předzvěstí toho, co následovalo za necelých šest let.

To, co Adolfa Hitlera dovedlo k moci nad celým Německem, byla prosperita, kterou přineslo Německu zbrojení a příprava na odvetu.

Jednou z Hitlerových zámínek, jak začít válku, byla jeho snaha o osvobození všech obyvatel německé národnosti žijících ale v Československu nebo jinde. Tak začal zábor území osídlených Němci. První na řadě bylo Rakousko. Po jeho tzv. Anschlussu jako následek tzv. Mnichovského diktátu z mnichovské konference čtyř mocností konané 29.-30. září 1938 nastal zábor československého pohraničí, které bylo rozděleno na čtyři „provincie“: Deutschböhmen (od Orlických hor k Chebu), Sudetenland (od Javornického výběžku

k Ostravě), Böhmerwaldgau (Šumava a část jižních Čech) a Deutschmähren (jižní Morava).¹ Téměř o rok později, 15. března 1939, byl obsazen český zbytek bývalého československého státu a hned o den později byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.² Ještě den před obsazením, tedy 14. března t. r., vyhlásilo Slovensko po „dohodě“ A. Hitlera s Josefem Tisem samostatný klerofašistický Slovenský štát.³ Jen na okraj, již zmíněný Protektorát Čechy a Morava byl mezi lidmi často nazývaný „Protentokrát“ aneb „Protentokrát Berem a Melem“. Věřilo se totiž, že toto zřízení není na věčné časy, na rozdíl od toho, co hlásal Adolf Hitler.

V této době se v Německu začíná rozvíjet cílená likvidace těch ras a lidí, které neodpovídají idejím o árijcích. Jedná se především o Romy a židy. Dále probíhá likvidace oponentů, hlavně komunistů. Za počátek cíleného vyvražďování židů můžeme považovat tzv. křišťálovou noc (Kristallnacht), která proběhla v noci z 9. na 10. listopad 1938. Byla to odvěta za vraždu německého diplomata v Paříži spáchanou židem.

Po vzniku Protektorátu již Německu nestálo v cestě nic, co by mu bránilo v útoku na Polsko. Ten nastal 1. září 1939 ve 4:45 hod. ráno. Toto datum se považuje za začátek druhé světové války. Hned 3. září vyhlásily Velká Británie, Francie, Austrálie, Nový Zéland a Indie Německu válku. Nyní se ve zkratce věnujme hlavním operacím této války.

Po obsazení Polska byla tato země rozdělena na dvě části podle smlouvy mezi Říší a SSSR z 23. srpna 1939. Tato dohoda zajišťovala Sovětskému svazu volnou ruku i v pobaltských a skandinávských státech. Pobaltské státy byly připojeny k SSSR po svržení vlády Vlasteneckého svazu v čele s prezidentem V. Pjatssem, což se stalo 21. června 1940. Celá anexe byla zakončena připojením Litvy 3. srpna t. r. Ještě v září došlo ze strany Sovětského svazu k opětovnému osvobození západní Ukrajiny a západního Běloruska a jejich anexi k sovětské Ukrajině a Bělorusku.

Po obsazení a rozdělení Polska přišly na řadu severské země. Hned 30. listopadu 1939 začala tzv. sovětsko-finská válka, která skončila až 12. března 1940. Německo se samozřejmě nedalo zahanbit a téměř hned po konci sovětsko-finské války zaútočilo 9. dubna 1940 na Dánsko a Norsko.

1 Jednalo se o asociaci na rok 1918, kdy ale v období listopad-prosinec 1918 byly postupně obsazeny vojensky čsl. vojskem.

2 Protektorat Böhmen und Mähren. Tzv. první vídeňskou arbitráží (Německo a Itálie) dostává Maďarsko jižní část Slovenska a jižní část Podkarpatské Rusi s takřka miliónem obyvatel.

3 Slovo dohoda je v uvozovkách, protože Hitler totiž pohrozil Tisovi, že jestli se od Československa Slovensko neoddělí, dopadne to se Slováky tak jako s Čechy. Srov. Ivan KAMENEC, *Slovenský štát (1939-1945)*, Praha 1992.

Další významnou událostí z roku 1940 byla okupace zemí Beneluxu a následné obsazení Francie. Tato operace započala 10. května. Hned od 27. května museli být francouzští a britští vojáci evakuováni z přístavu Dunkerque/Dunker.⁴ Aby válčících zemí nebylo málo, přidala se 10. června vyhlášením války Velké Británii a Francii fašistická Itálie. Dne 22. června 1940 nová francouzská vláda s maršálem P. Pétainem podepisuje s Říší příměří. Stalo se tak ve stejném železničním vagóně u Compiégne, ve kterém po konci první světové války podepisovalo Německo 11. 11. 1918 příměří, resp. kapitulaci. To bylo dostatečné zadostiučinění. Na to reaguje nová ústava Francouzského státu vyhlášená ve Vichy 9. července 1940. Takzvaná vichystická vláda ale byla pouze loutkami nacistů bez podpory většiny občanů.

Po podrobení Francie už Říší nestálo nic v cestě ve vylodění se ve Velké Británii. Tento akt měl název operace Lvoun (něm. Seelöwe). Než k ní ale mohlo dojít, musela být nejprve Velká Británie poražena ve vzduchu. Tak v srpnu 1940 začala svou první etapou 8.-18. srpna slavná letecké bitva o Británii. V této první fázi měli Němci nad Brity značnou převahu. Druhá fáze (24. srpna - 5. září) přinesla odvetné nálety Britů na Berlín a ve třetí fázi (7. září - 5. října) se Němci sice snažili demoralizovat britské obyvatelstvo a ničit jejich hospodářství, ale Anglie již měla značnou převahu, která vedla k porážce Německa a zrušení operace Lvoun. Důležitou informací je, že se v této bitvě o Anglii účastnili i piloti z Němci okupovaných území. Od listopadu se staly členy OSY i Maďarsko v čele s Mikulášem Horthym, Rumunsko v čele s Ionou Antonescu a Bulharsko s carem Borisem III.

V té době již vzniká tzv. Velká aliance V. Británie, SSSR a USA. Jejím základem je britskoamerická (též angloamerická) dohoda z července 1940. Na druhém konci světa, v Asii, v těchto dvou letech také nebyl příliš klid. Dne 28. - 30. června došlo k dořešení situace v Besarábii a severní Bukovině. Obě území byla taktéž připojena k Sovětskému svazu. Téměř o měsíc později, 21.- 22. července 1940 došlo následně k obnovení sovětské moci v pobaltských zemích (Litva, Lotyšsko, Estonsko), ze kterých byly vytvořeny sovětské socialistické republiky. 2. srpna byla vytvořena Moldavská sovětská socialistická republika. Dne 20. srpna zaútočila Čínská lidová osvobozená armáda proti Japonsku. Boj na tomto území trval až do 5. prosince 1940. O více jak měsíc později, tj. 23. září, začíná boj národů Indočíny proti Japoncům. Hned čtyři dny na to uzavřelo Německo s Itálií a Japonskem tzv. pakt tří. 20.- 24. listopadu se k paktu tří připojilo Maďarsko, Rumunsko a Slovensko. Ještě o měsíc dříve, tedy 28. října 1940, vpadli Italové do Řecka. Posledním významným datem roku

4 Srov. Donald SOMMERVILLE, *Encyklopedie druhé světové války*, Praha 2007, s. 42-43.

1940 je 18. prosinec, kdy Adolf Hitler podepsal směrnici č. 21 o válce proti Sovětskému svazu, čímž vlastně zahájil budoucí plán Barbarossa.

V únoru 1941 došlo hned ke dvěma událostem, z nichž určitě ta druhá se hodí spíše do každodennosti za druhé světové války. První událostí byla ve dnech 15. - 20. února 18. celosvazová konference VKS(b). Druhou událostí byla protifašistická stávka v Amsterdamu a dalších nizozemských městech ve dnech 25.- 26. února .O pár dní později, tedy 1. března, se Bulharsko připojilo k paktu tří. 11. března schválily USA tzv. zákon o půjčce a pronájmu, (Lend and Lease Bill- pozn. autorka). Na konci března proběhly i masové demonstrace jugoslávských dělníků proti připojení se Jugoslávie k paktu tří. Dne 5. dubna byla podepsána smlouva o přátelství a neútočení mezi Sovětským svazem a Jugoslávií. Hned další den ale fašistické vojsko Jugoslávii napadlo s cílem ji dobýt. Celá tato operace trvala deset dní až do 17. dubna 1941. V tu samou dobu vpadli Němci a Italové do Řecka a dobyli ho. 20. května-1. června pak Němci dobývali Krétu.⁵

Také došlo k sepsání paktu mezi Sovětským svazem a Japonskem o neutralitě. Stalo se tak 13. dubna. Ve stejné době se v Jugoslávii chystala Komunistická strana Jugoslávie na ozbrojené povstání, které schválil její Ústřední výbor na začátku května. Po polovině května, přesně 19. května, byla ve Vietnamu vytvořena Liga nezávislosti.⁶ Konečně nastává 22. červen a s ním i dlouho očekávané napadení Sovětského svazu Německem. Hitler zamýšlel provést zde bleskovou válku. Útok měl být veden ze tří směrů: na Moskvu a Leningrad jakožto sídla státní moci, na Donbas a další důležitá naftová a průmyslová místa na jihu a na Urale. Celkem tři roky, od 10. července 1941 do 13. ledna 1944 Rusové bránili obležený Leningrad. Ve stejné době, přesněji 11. července-19. září 1941 byla vedena obrana Kyjeva. Ale zároveň probíhala i bitva u Smolenska, která ale skončila již 10. září. V polovině října sice již stojí Wehrmacht před Moskvou. Bitva o ní byla svedena ve dnech 30. září 1941-20. dubna 1942. Jenže pak zasáhla krutá ruská zima a Němci, kteří s ní nepočítali, neměli dostatečné zimní vybavení a tak tento plán skončil fiaskem. Tato německo-sovětská válka se jinak nazývá též Velká vlastenecká válka. 18. a 30. července 1941 byly podepsány dohody mezi Sovětským svazem a Československem a mezi Sovětským svazem a Polskem o obnovení diplomatických styků. Pár měsíců po začátku plánu Barbarossa, 14. srpna 1941, byla zveřejněna tzv. Atlantická charta uzavřená mezi Velkou Británií a USA. Jednalo se v ní o válečné cíle a poválečné uspořádání.⁷

5 TAMTÉŽ, s. 79-81.

6 Viet-minh.

7 D. SOMMERVILLE, *Encyklopedie druhé světové války*, s. 91.

Významný je i prosinec roku 1941. To totiž konečně vstoupilo USA do války. Jak k tomu ale došlo? Již v roce 1940 zahájila Rooseveltova vláda přípravy na vstup USA do války. V září téhož roku dokonce vydal zákon o všeobecné branné pohotovosti. V březnu 1941 vydalo USA již zmíněný zákon o půjčce a pronájmu, který umožňoval Velké Británii a SSSR výhodný nákup a dopravu válečného materiálu. V dubnu obsadily USA Grónsko a Island a zřídily tam vojenské základny. V květnu t. r. byly v amerických přístavech zabaveny lodě OSY a v polovině června se uzavřely veškeré německé konzuláty na území USA. Zároveň přijalo obchodní opatření proti Japonsku. To pak 7. prosince 1941 napadlo americkou základnu na Pearl Harbouru a 8. prosince kongres USA vyhlásil Japonsku válku. O tři dny později vyhlásilo Německo a Itálie válku USA.⁸

Rok 1942 začíná již 1. ledna vydáním Deklarace Spojených národů, která byla podepsána ve Washingtonu. Pro spojence to znamenalo dva závazky: 1. veškeré své možnosti a zdroje využít v boji proti zemím OSY; 2. s nepřátelskými zeměmi neuzavírat separátní příměří ani mír. V této deklaraci se poprvé objevil pojem Spojené národy, základ pro budoucí Organizace spojených národů (OSN).⁹ 29. ledna byla mezi Velkou Británií, Sovětským svazem a Íránem podepsána smlouva o spojení. Deset dní před tím totiž podepsaly mocnosti OSY vojenskou dohodu o vymezení pásem vojenských operací.

V Asii, konkrétně na Filipínách, došlo 6. února 1942 k vytvoření Jednotné protijaponské fronty z popudu Komunistické strany Filipín. O měsíc později zde vznikla Lidová protijaponská armáda. 12. března Japonci dokončili okupaci Nizozemské Východní Indie. Ve dnech 7.- 8. května 1942 proběhla v Korálovém moři námořní bitva mezi Spojenci a Japonci.

Dne 26. května t. r. je podepsána sovětskobritská smlouva o spojení ve válce proti hitlerovskému Německu. Dále je rok 1942 významný velkými úspěchy USA v Tichomoří proti Japonsku.¹⁰ O tom, jak život obyčejných českých lidí v prvních třech letech druhé světové války probíhal, se dozvíte v druhé kapitole.

8 TAMTÉŽ, s. 111.

9 TAMTÉŽ, s. 116.

10 Aleš SKŘIVAN, Cestou samurajů, Praha 19

1. b) Kritika pramenů a literatury

Nyní se věnujme pramenům a literatuře, které jsem ke zpracování této práce použila. Při sepisování života v obcích a osadách Heřmaňska jsem využila kroniky. Pouze v jednom případě jsem místo školní kroniky využila kroniku místního sboru dobrovolných hasičů. Jednalo se přímo o obec Heřmaň. Místní děti chodily do školy nejprve do Doudleb a později do Plava. V případě Plava jsem použila kromě obecní právě kroniku i této místní školy. Všechny použité kroniky byly psány až zpětně po konci války, proto jejich autoři mohli čerpat i z dobového tisku. To, že byly kroniky psány až dodatečně, jsem seznala buď z kronik samotných, protože místy se zde na začátku válečných zápisů objevila poznámka, že se přes válku jednoduše zapisovat nebude z důvodu strachu o holý život.

Při své práci jsem též použila literaturu, která se zabývá druhou světovou válkou obecně nebo životem obyvatel protektorátu Čechy a Morava. Nebudu se zabývat všemi knihami, které jsem přečetla, zvláště. Snad bude stačit, když k nim napíši pár poznámek obecně. Autoři všech knih jsou podle mého názoru tzv. lidé na svém místě. Myslím, že své téma vyčerpali maximálně a u některých mohu i podotknout, že se jejich práce příjemně čte.

Kromě psaných nevydaných (archivních) pramenů a literatury jsem chtěla použít i tzv. oral history, tedy zjednodušeně řečeno rozhovory s pamětníky. Chtěla jsem vyzpovídat alespoň jednoho z každé dále zmiňované obce. Zůstalo nakonec ale pouze u chtění, protože mé pátrání se neseťkalo ani v jednom případě s potřebným úspěchem. Všichni dnes žijící staří lidé, se kterými jsem měla tu čest hovořit, si pamatují pouze poslední dva roky války, protože na jejím začátku byli příliš mladí na to, aby si toho dost pamatovali.

1. c) Metody práce

Cílem této práce je popsat život obyvatel mikroregionu Heřmaňsko v prvních třech letech druhé světové války do atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha.

Při práci s literaturou a prameny jsem využila metody přímé a metody progresivní. Bohužel jsem nemohla využít i metod oral history, protože ve zmiňovaných obcích nežijí lidé starší 80- ti let, a pokud ano, nežijí v místě jejich nynějšího bydliště od narození, ale většinou se přizpůsobili či přivdaly nebo přistěhovali.

2. VŠEDNÍ ŽIVOT V PROTEKTORÁTU

Píše se 15. březen 1939. Je brzy ráno a hranice bývalého Československa překračuje německá armáda. Její úkol je jasný. Má zabrat to, co zbylo z Československa po zabrání pohraničí a po odtržení Slovenska, které den před tím vyhlásilo po „domluvě“ Tisa s Hitlerem samostatný Slovenský štát. Obyvatelstvo je poněkud v šoku. V rádiu slyší jen výzvy, aby nekladli zbytečně odpor a nezavdávali tak příčinu zbytečnému krveprolití.

Téhož dne dorazí do Prahy na Pražský hrad i sám Adolf Hitler. Druhý den, tedy 1. března, je vyhlášen protektorát Čechy a Morava (Protektorat Böhmen und Mähren- pozn. autorky). Stalo se tak Výnosem Adolfa Hitlera, kterým se měly České země dát dočasně pod ochranu Třetí říše. Protože se mělo jednat o krátkodobou záležitost, začali Češi tomuto zřízení říkat „Protentokrát“.

Soudobý tisk komentoval Hitlerův Výnos se slibem autonomie a svébytného národního vývoje. Jenže ani jedno z toho nemělo mít dlouhého trvání. Nedlouho poté totiž mizí i poslední zbytky demokracie, a tak tzv. státní prezident JUDr. Emil Hácha jmenoval 21. března 1939 výbor tzv. Národního souručenství, v jehož čele stanul Adolf Hrubý. Ale Národní souručenství nevzniklo pouze z potřeby pana prezidenta. Většina českého národa totiž měla v této době jakýsi nutkavý pocit potřeby národní sounáležitosti.

Aby okupanti nabudili v Češích dojem, že jakási demokracie tu stále ještě je, obnovili vládu, která ovšem nesla přívlastek protektorátní, což znamenalo, že nebyla úplně svobodná, ale musela okupanty poslouchat. Toto celkem trefně okomentoval ministr zemědělství dr. L. Feierabend, který řekl, že *„naše vláda musí s Němci spolupracovat“*. Zároveň se ale ptal, *„kde je mez této spolupráce, která bude českou veřejností považována ještě za únosnou a čestnou... Nebude zítra hříchem, co se dnes pokládá za ctnost? Kdo bude moci být spravedlivým soudcem nad činy protektorátní vlády?“*¹¹

Nahlédnutí do tehdejšího denního tisku ve vás mohlo budit dojem, že až na pár jedinců naslouchajících zahraniční propagandě se vlastně nic zvláštního nedělo. Protektorátní propaganda se totiž snažila o to, aby si lidé mysleli, že jejich budoucnost je pouze v rukou Adolfa Hitlera a žádná jiná možnost neexistuje. Říkalo se tomu „nový pořádek v Evropě“ a Češi pro něj měli nasadit každou volnou pracovní sílu.

Češi ale měli představu poněkud odlišnou a dávali to najevo téměř každodenními šarvátkami s Němci, které ale většinou Němci sami vyprovokovali a Češi se pouze bránili. Jako příklad může posloužit incident, který je popsán v podkapitole Doubravice pod názvem Kde vzplála první bitva. V krátkosti převyprávím vlastními slovy. Česká mládež z Doubravic

11 GEBHART Jan- KUKLÍK Jan, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Praha 1996, s. 11- 12.

a okolí se na konci léta 1939 domluvila, že uspořádá taneční zábavu v hostinci v Nových Hodějovicích. Zábava byla v plném proudu, když do hospody vstoupilo pár mladých Němců. Nikdy předtím se to nestalo, aby se Němci objevili na české zábavě. Chlapci, jak je uviděli, hned šli pro děvčata, aby na Němce žádná nezbyla. Němci se ale nedali a přerušovali páry v tanci a brali českým chlapcům děvčata. Ti si to nenechali líbit a strhla se menší bitka. Po celém sále se házelo vším, co přišlo pod ruku. Zdemolováno bylo vlastně veškeré zařízení i byt majitelů. Češi vyhráli a Němci utekli. Druhý den se domluvili, že půjdou hostinskému pomoci likvidovat škody. Volali i četníky, ale ani ti ani Němci se na místě již neukázali. Vše bylo, jak se říká, zameteno pod koberec.¹²

S okupací přišla ruku v ruce i germanizace. Názvy institucí se musely přeložit do němčiny a vyvěsit na dvojjazyčných cedulích. Tehdejší tisk tyto snahy okomentoval takto: „*Mělo být asi pro nás trestem a znakem méněcennosti, že se tak krásné názvy jako Reichsprotektor, Protektorat Böhmen und Mähren atd. nesmějí překládat. Jsme však za to skutečně vděční, čím cizejší toto všechno zůstane, tím lépe. I pro dnešek, i pro budoucnost.*“¹³ S tím se šířilo i heslo „Republika malá, ale naše“. Germanizační snahy okupantů vedli k tomu, že lidé stále více od pouhých protiněmeckých nálad přecházeli k otevřeným nesouhlasným akcím, sabotážím atd. Okupanti odpověděli „protiútokem“. V červnu 1939 zakázali zpívat národní písně v restauracích, kavárnách, vinárnách a dalších veřejných místech. Dočasně byly zakázány i některé sportovní podniky. K tomu dal záminku fotbalový zápas Praha- Berlín, kdy vyhrála Praha v poměru 2:0. Při zápase také promluvila výmluvná „řeč dlaní“, která byla srozumitelná ale jen pro české diváky.

Na 12. května vycházelo 55. výročí úmrtí Bedřicha Smetany. Ačkoli byla akce uctění jeho památky pojata jako protiněmecká manifestace s heslem „Tvůj drahý národ český neskoná“, nesetkali se lidé s žádnými perzekucemi. Ještě týden před touto událostí byly přeneseny ostatky Karla Hynka Máchy na Vyšehradský hřbitov. Ani tento pietní akt nebyl nijak Němci perzekuován.

Na druhou stranu tu ale stále zůstává realita protektorátu se vším všudy. Již od 11. října 1938, kdy vyšlo vládní nařízení, které zřizovalo pracovní útvary, tzv. Úřady práce (Arbeitsamt- pozn. autorka). Celkem se za celou válku na práci v Říši, nebo jak se říkalo, v „Reichu“ dostalo přes jeden milion lidí, včetně středoškoláků, školáků a pracovníků veřejných služeb.¹⁴

12 V plném znění viz. Jaroslav Bláha, *Pěšáci*, Jelmo 2000, s. 14- 16.

13 Jan GEBHART - Jan KUKLÍK, *Dramatické i všední dny protektorátu*, Praha 1996, s. 12- 13.

14 J.GEBHART – J. KUKLÍK, c.d., s. 48- 53.

Dalším projevem odporu českého obyvatelstva bylo formování tzv. druhého odboje. Hlavními odbojovými skupinami byly Obrana národa, Petiční výbor věrní zůstaneme. Tyto organizace měly za úkol nabourávat postavení okupantů v zemi do té míry, aby bylo možno vydobýt si zpět nezávislost a svobodu, a to co nejrychleji. Odbojáři získávali informace ze zahraničí díky Čechům, kterým se podařilo emigrovat do Velké Británie nebo do USA. Do druhé jmenované destinace konečně odletěl i sám Eduard Beneš. Zprávami ze zahraničí pak plnili stránky ilegálních časopisů, jako byl V boj atd. Zprávy se samozřejmě šířily zašifrované, aby je nemohl nepřítel, v tomto případě gestapo atd., rozluštit a tím i zachytit. Šifry a klíče k nim se samozřejmě musely pravidelně měnit, aby nepřítel nedostal šanci šifru rozluštit a poslouchat či číst zprávy, které si předávaly jednotlivé odbojové skupiny.

I tak ale docházelo k zatýkání a popravám těch, kteří nebyli dostatečně opatrní a nějakým způsobem se prozradili. Navenek, myšleno do zahraničí, se ale nastolený režim tvářil, jakoby se nic nedělo. Ono se ale dělo. Zvláště po vypuknutí války 1. září 1939. Začalo totiž zatýkání. Hlavní vlna proběhla hned první dva dny války. Skončila až v polovině měsíce září. Toto zatýkání mělo název Albrecht der Erste. Podle některých údajů se tato „bezpečnostní akce“ dotkla asi 2 000 lidí, z nich 800 lidí pocházelo z Moravy. Nevyhnulo se to ani členům hospodářských a finančních kruhů, což byl naprosto promyšlený tah okupantů. Celá akce totiž měla uvolnit cestu germanizační politice a ovládnutí protektorátního hospodářství.

Na tuto situaci samozřejmě reagovala i protektorátní propaganda, která se snažila zlehčovat postoj západních mocností. Kritizovala hlavně postup Velké Británie. Nesmíme zapomínat, že se toto dělo v době, kdy se v protektorátu i v západní Evropě formuje odboj. Myslím, že dobře cíle odboje charakterizoval Jan Masaryk v projevu pro BBC z 8. září 1939: *„Naším programem je svobodné Československo ve svobodné Evropě a pro tento cíl jsme ochotni obětovat vše.... Přijde den, kdy nacismus a s ním vaši utiskovatelé mizí z povrchu země... Při jménu, které nosím, vám zde prohlašuji, že tento odboj vyhrájeme a pravda zvítězí... Slavný a milovaný lide československý, buď ujistěn, že vláda věcí tvých se vrátí do rukou tvých.“*¹⁵

Nedlouho po začátku války, přesněji 29. září 1939, vyhlásila protektorátní vláda zavedení lístků na potraviny. Vyhláška začala platit hned ten samý den, kdy byla zveřejněna, tedy 1. října. Cílem bylo regulovat spotřebu základních poživatin jako másla, mouky, mléka a cukru, chleba, ale i kávy, čaje, masa a jiných masných výrobků atd. Týdenní přiděly lístků se

15 J. GEBHART – J. KUKLÍK, c.d., s. 83.

rozlišovaly do tří kategorií: obyčejný spotřebitel, těžce pracující a velmi těžce pracující. 15. prosince 1939 přibyla povinnost stravovat se na potravinové lístky i v restauracích a také tzv. šatenky, tedy lístky na textil, a poukazů na obuv. Od 1. ledna 1940 se nesměla na území protektorátu prodávat káva ani čistá čokoláda. Zavedení lístků prakticky na všechno co vás napadne ale situaci v zásobování to nijak znatelně nezměnilo.

Tato situace samozřejmě nahrávala rozkvětu černého obchodu. Například kilogram mouky stál v roce 1939 na oficiálním trhu 20 K, na černém trhu jste stejný kilogram mouky koupili v roce 1941 za 60 K a na konci války již za 150 K. Sádlo stálo na začátku 19 K/kg, v roce 1941 již 200 K/kg a na konci 1800 K/kg. Nejhůře na tom byla pravá zrnková káva. Na začátku války sice jeden kilogram kávy stál 20 K, v roce 1941 již 700 K a na konci války 3 000-9 000 K. Za krabičku cigaret jste na konci války zaplatili i 300 K. Tento přístup podle mého názoru byl hyenistický a neetický, takto profitovat z neštěstí a nedostatku jiných lidí.

Na začátku roku 1940 se lístkový systém rozšířil i do jiných oblastí života. Ovšem připadali jste si jako na houpačce. Jeden den jste z propagandy zjistili, že byly zvýšeny přídělky některých potravin, kdežto druhý den byly zase znovu sníženy. Tohoto si všímali i ilegální tiskoviny jako časopis *V boj*, *Pravda* apod. a tolik oblíbené „detektivky“. Tímto způsobem se rozšiřovaly i dobové vtipy: *„Víte, že je možno obdržet spodky bez bodů? Ale jděte, a kde? V kartách.“*¹⁶

Tyto problémy v zásobování vedly k tomu, že kdo mohl, zásoboval se od příbuzných nebo známých z venkova, či se stal samozásobitelem. K tomu jsem v kronice obce Komařice našla krásný vtíp: *„Anekdotař sděloval příteli, že se stal samozásobitelem v mléce. Ten se divil: „A kde tu kozu máš?“ První odpověděl, že v pokoji. „A co ten smrad?“ ptá se druhý. Samozásobitel odpověděl: „Však ona si zvykne.“*¹⁷

Podle oficiální propagandy se ale v protektorátu nic zvláštního nedělo. Spojenci tedy měli dosti zkreslené informace o dění zde. Vrcholem všeho bylo pozvání 27 berlínských zpravodajů ze zahraničních časopisů a novin, aby se na vlastní oči přesvědčili o tom, jak se v protektorátu krásně žije. Navštívili Plzeň, Písek, Tábor, Příbram, Kutnou Horu a Brno. Po této návštěvě již protektorátní noviny hlásaly jaký je v protektorátu klid a pohoda.

Další ránou pro obyvatele protektorátu byl zákaz slavení státních svátků, hlavně pak 28. října. Ten byl vyhlášen za normální pracovní den. Lidé ale tento zákaz všelijak bojkotovali. Jak se dočtete v kapitole *Běžný život na Heřmaňsku*, lidé pracující i studenti se v tento den oblékli do svých nejlepších šatů nebo si alespoň muži vzali černou vázanku či kravatu a dámy

16 J. GEBHART – J. KUKLÍK, c.d., s. 89.

17 SOKA České Budějovice, *Kronika obce Komařice*, s. 224.

například černou sukni jako znamení smutku nad ztracenou svobodou, kterou právě 28. října 1918 získali. SS a gestapo ovšem na dny 27. - 29. října vyhlásili pohotovost prvního stupně. 28. říjen se samozřejmě neobešel bez demonstrace. Konala se v Praze a účastnilo se jí na 100 tisíc lidí. A samozřejmě nebyla jediná. 28. říjen byl v dobovém hodnocení ve většinou ilegálním tisku jako nejvýznamnější den pro českou rezistenci proti okupantům. V tzv. detektivce byl tento den charakterizován jako začátek otevřeného boje proti Němcům. Nemohu se nezmínit o incidentu, který se stal při zmiňované demonstraci v Praze. Byl postřelen student medicíny Jan Opletal, který svým zraněním posléze podlehl. Jeho kolegové studenti i profesori se postarali o zorganizování jeho důstojného pohřbu, který se konal 15. listopadu 1939. Byl brán jako manifestace odporu proti Nacistům. Gestapo to pochopilo dobře a hned 17. listopadu došlo k uzavření všech vysokých škol v protektorátu. Tomuto uzavření předcházelo v noci z 16. na 17. listopadu zatýkání studentů v Praze a v Brně. Zatčeno bylo celkem 1200 vysokoškoláků. Devět z nich bylo pro výstrahu popraveno. Němci věděli, že tato tzv. „Sonderaktion Prag“ není zrovna počín chvályhodný a tak se 18. listopadu v oběžníku DNB objevila zpráva, že nesmí být o této akci informováno. Neklid obyvatel protektorátu neuklidnil toho dne ani večerní projev prezidenta Emila Háchy. Událostmi druhé poloviny listopadu se tedy zabýval pouze ilegální tisk.

Kromě tohoto zasáhla tato Sonderaktion i ilegální časopis V boj. Již 8. listopadu byl totiž zatčen jeho tiskař J. Krupička. Výroba časopisu se tak kvůli bezpečnosti ostatních tvůrců časopisu do zadního traktu hotelu Zlatá Husa. To odstartovalo zpřísněné sledování odbojové činnosti. A slavilo úspěchy. Zatýkání se nevyhnulo ani brněnskému odboji, ve kterém působil i nejstarší bratr mé babičky, Tomáš Podruh, který byl zatčen a popraven v Plötzensee až na jaře roku 1942. Konec roku 1939 znamenal první „frontální“ útok proti odbojovému hnutí jako takovému.

Na konci roku 1939 a začátku roku 1940 varoval ilegální tisk před praktikami německé policie. Český kurýr například psal toto: *„Pozor na praktiky nacistické policie! Vykazte ze dveří neznámé lidi, kteří by přišli sbírat na český odboj, verbovat do české legie, doručovat ilegální tiskoviny, zapřádat politické hovory... Gestapo má ve službách plno provokatérů. Do té doby, než je budeme jako zrádce odstřelovat, mohli by tito zaprodanci způsobit v našem táboře pro neopatrnost, nedbalost a prostořekost některých našich lidí těžké ztráty! Čím účinnější je německá lstivost, tím pohotovější musí být naše chytrost a opatrnost!“*¹⁸

18 J. GEBHART – J. KUKLÍK, c.d., s. 108.

Propaganda se samozřejmě snažila, aby byly rychle zapomenuty události z listopadu 1939. Kvůli tomu založila NSDAP v Praze nové sídlo krajského vedení. Stalo se tak 2. prosince 1939. K této příležitosti byl v tento den uspořádán v podvečer sraz pražských členů NSDAP.

Těsně před prvními válečnými Vánoci vyšla vyhláška ministra průmyslu, obchodu a živnosti. Na scéně se objevily již zmiňované šatenky a poukázky na obuv. Samozřejmě v řízeném hospodářství se projevovaly první důsledky, jako výrazný nedostatek surovin a potravin. Tato skutečnost se samozřejmě nesměla dostat na veřejnost, natož pak do zahraničí, hlavně ke spojencům.

Rok 1940 nezačínal nijak zvláště. Lidé žili svými starostmi, které stále přibývaly. Všichni bez výjimky doufali, že nadcházející rok bude rokem obratu. Již pozdější příchod jara ale měl naznačit, že tak jednoduchý rok 1940 nebude. Posun nastává v postoji oficiální protektorátní reprezentace. Ta totiž začala čím dál více podléhat tlaku okupantů, aby ustoupila ze svého požadavku autonomního vývoje státu.

15. března 1940 se slavilo první „výročí“ vyhlášení Protektorátu. Němci se samozřejmě na tyto oslavy připravovali se samolibostí. V 11 hod. dopoledne se konala pompézní přehlídka vojenské techniky a armády vůbec. Samozřejmě to mělo akorát dokázat, jak je Třetí říše silná a že mají být Češi rádi, že je chrání tak silná země. U řečnického pultíku se střídali vysocí němečtí funkcionáři se svými projevy. Dokonce i Emil Hácha poslal Hitlerovi telegram, za nějž si vysloužil označení „Sieg Heil Hácha“.

Novým bodem protektorátní propagandy se stalo vítězné tažení na Skandinávii. Národní práce vydala 11. dubna článek pod názvem „Válka a Češi“, kde se objevil výrok jednoho z deseti žurnalistů, kteří navštívili západní val, že viděli na vlastní oči, že je Německo nepřemožitelné.

Všeobecně se po Evropě rozšiřovalo vědomí, že je v Protektorátu klid, ale zprávy, které chodili K. H. Frankovi i Hlavnímu úřadu říšské bezpečnosti v Berlíně tvrdily pravý opak. Sám Frank prohlašoval, že kdyby byl v Protektorátu takový klid, jak se tvrdí, nebylo by ve věznicích tolik zrádců Třetí říše. Během roku samozřejmě chodily zprávy o úspěších německé armády v západní Evropě.

V květnu 1940 došlo ke změně na politické scéně Velké Británie. Místo N. Chamberlaina nastoupil Winston S. Churchil, což nenechalo klidným ani protektorátní tisk. Další důvod k „jásotu“ měl tisk hned pár dní poté, a to při obsazení Francie, kdy titulky hlásaly, že Maginotova linie byla prolomena.

Nešlo si nepovšimnout, že vojenské úspěchy Třetí říše narušovaly celou českou rezistenci. A to se samozřejmě nacistům náramně hodilo. Odbojové organizace se samozřejmě snažily nalézt odpovědi na otázku, proč se Spojencům tak nedaří Němcům úspěšně odporovat. Této situace se snažili využít komunisté, kteří chtěli převzít roli hlavní morální opory odboje.

Český odboj opravdu ale mohl slavit. 23. června 1940 totiž britský rozhlas oznámil, že Británie uznává československou exilovou vládu v Londýně.

Se začátkem letecké bitvy o Británii, kterou Němci nevyhráli, přišly i zákazy zmiňovat se v oficiálním tisku o neúspěších německé armády na západní frontě, naopak měli klamavě informovat o jejich úspěších. Tuto snahu samozřejmě podkopával ilegální tisk, který nepokrytě informoval o fiasku armády v Británii.

První týden v září 1940 se v Praze konal již tradiční vzorkový veletrh. To okupanti využili jako příležitost k prezentaci svých úspěchů v postupném začleňování protektorátního hospodářství do toho říšského. Po 1. říjnu 1940 začala fungovat celní unie Protektorátu s Třetí říší. Stalo se tak bez ohledu na to, že obyvatelé Protektorátu se snažili o to, aby se tak nestalo. Spoutání protektorátu s Třetí říší celní unií bylo důležitým zlomovým okamžikem. Zprávy o politické situaci v Protektorátu pro Londýn se zmiňují o celní unii s Německem jako o záměrném ničení zbytků samosprávy Protektorátu.

Po porážce Francie a fiasku s Velkou Británií přišlo vcelku úspěšné tažení Německa na Balkán, kde se připojilo Maďarsko v tzv. Paktu tří. Netrvalo dlouho a byl dobyt i zbytek Balkánu a přistoupila k Paktu tří i Jugoslávie. Oficiální protektorátní noviny se snažily upravovat veřejné mínění tím, že neinformovaly o situaci na Balkáně úplně přesně. První reakce odboje na tuto situaci lze datovat 29. dubna 1941, kdy vyšla v časopise Český kurýr příloha „V“ jako vítězství. Autory článku byli členové organizací ÚVOD a PVVZ. Dění na Balkáně samozřejmě nenechalo chladným ani komunistické ilegální odbojové hnutí. Ve svých časopisech se ptali, co teď, co bude dál atd.

Ale než se Protektorát stihl vzpamatovat z invaze na Balkán, byla tu další invaze, známá pod názvem „plán Barbarossa“. Začala v neděli 22. června 1941. V Praze to vyvolalo silnou odezvu. Jednak téměř ve všech novinách, českých i německých vycházela zvláštní vydání, ale na ulicích se tvořily hloučky diskutujících Čechů i Němců. O tom, co si o tomto plánu myslí Češi, si samozřejmě okupanti nevytvářeli iluze. Ani ilegální časopisy a noviny komunistů se nenechali zahanbit. Například Julius Fučík označil Hitlerův útok na Sovětský svaz „*činem hazardního hráče, před nímž se otevřela propast krachu a který vsází vše na jedinou kartu*

*v šílené naději, že snad nějakým zázrakem nebude přebita. Ale v dějinách není zázraků. Tato karta bude přebita.*¹⁹ Možná v té chvíli ani netušil, jakou pravdu to vyřknu.

Hned den na to vyšlo prohlášení protektorátní vlády, která tímto souhlasila s Hitlerovou válkou proti bolševizmu. Neúnosnou se ovšem stal proněmecký postoj prezidenta Háchy. I sám Beneš z Londýna ve své depeši pod pseudonymem Navrátil varoval Háchu a celou protektorátní vládu, aby se nenechali donutit k jakémukoli prohlášení proti exilové vládě, ať už bude politická i válečná situace v tu chvíli jakákoli.

Protektorátní vláda si ale tuto depeši zřejmě příliš k srdci nevzala, protože koncem června 1941 se odbojová hnutí téměř všech politických směrů začala stavět proti ní. Podplukovník Balabán z ÚVODu si do Londýna již téměř před rokem stěžoval, že odboj to v Protektorátu nemá jednoduché, když Londýn vzal na milost protektorátní vládu s tím, že pracují z donucení pro okupanty. Po této Benešově depeši dorazilo do Londýna ujištění od Eliáše, alias Proroka, že poslední projev prezidenta Háchy bude skutečně již poslední.

Ale pak se 27. června sešel E. Hácha s říšským protektorem K. von Neurathem, na němž začal požadovat urychlení procesů s obžalovanými ve vyšetřovací vazbě a propuštění nemocných, starých a sociálně slabých jedinců z internace. Pro ně chtěl i přiměřenou lékařskou péči. Dále požadoval propuštění studentů zatčených při 17. listopadu 1939.

Ze záznamu další schůzky Emila Háchy s Neurathem víme, že Hácha tlumočil údajně přání všech představitelů Protektorátu, aby se vytvořila česká legie na podporu boje proti Sovětskému svazu. Později se ale ukázalo, že k tomuto přání byl Hácha a ostatní představitelé donuceni tlakem ze stran českých militantních fašistických skupin. Ačkoli se obě strany snažily zřejmě jak nejvíc mohly, vztahy mezi Prahou a Londýnem nebyly nedovedeny ke kýženému rozuzlení. Prahu ale tížila i jiná očekávaná událost. Chystal se sem sám Reinhard Heydrich.

Nemohl si k cestě vybrat lepší den, než byla neděle 28. září 1941. Tehdy i vstoupil na Pražský hrad. Na obou hlavních stožárech na hlavním nádvoří vlály říšské vlajky. Hned v ten samý den začal platit civilní výjimečný stav na území oberlandrátů Praha, Brno, Moravská Ostrava, Olomouc, Hradec Králové a Kladno. Od začátku října se platnost rozšířila na okresy Uherský Brod, Uherské Hradiště a Hodonín. Byla zavedena policejní uzavírací hodina v restauracích, hotelích, kinech a všech dalších zábavních podnicích. Již od 28. září začaly „na plné obrátky“ pracovat stanné soudy a jejich popravčí čety. Podle tohoto stavu se měli lidé dělit na dobrou rasu a dobře smýšlející a špatnou rasu a špatně smýšlející. Dobrá rasa

19 J. GEBHART – J. KUKLÍK, c.d., s. 170.

dobře smýšlející měla být poněmčena a špatná rasa špatně smýšlející byla tedy odsouzena k úplné likvidaci.

Ještě den před příjezdem Heydricha na Hrad byl zatčen i sám generál Eliáš. Popraven ale nebyl hned. Z 6. října pochází rozhodnutí vůdce, že si generála Eliáše ponechají jako rukojmí a záruku klidu v zemi. Poprava se tedy konala až 19. června 1942 v Praze - Kobylisích.

V polovině října 1941 se konala v Rudolfinu velkolepá slavnost, která podle Heydricha přesahovala svým významem hranice Protektorátu a měla být mezníkem ve vývoji německé kultury. Němci totiž byli toho názoru, že Rudolfinum bylo postaveno původně jako sídlo německé kultury. Podobně měl působit i akt, který se odehrál o měsíc později v kapli sv. Václava ve svatovítské katedrále. Tam totiž Emil Hácha po vzletném proslovu předal Reinhardu Heydrichovi do ochrany i čtyři ze sedmi klíčů ke korunovační komoře. Hned druhý den následovalo zvýšení přídělů tuku pro pracující o 420 gramů, což měl být akt vyslyšení přání dělnictva a poskytnutí „pomoci z Říše“.

Nejsem nijak zvlášť pověřčivá, ale když Reinhard Heydrich získal ony klíče ke korunovačním klenotům, vešel dovnitř a když si prohlížel korunovační klenoty, vsadil si na hlavu svatováclavskou korunu. To podle časopisu History revue neměl dělat, protože se tradovalo, že kdo si tuto korunu nasadí neprávem, má do roka zemřít. V případě Heydricha se to vyplnilo ještě o něco dříve, ale to předbílám.

Změna na postu zastupujícího říšského protektora o osobě Reinharda Heydricha znamenala jednak zpřísnění vlády, jednak i pevnější semknutí okupantů a protektorátní vlády, což nelibě nesl český odboj a tím pádem i ilegální tisk. Toto odsoudil i sám prezident Beneš. 25. listopadu 1941 prohlásil, že dosud Londýn Háchu neodsuzoval, ale teď, kdy se stal spolu s celou protektorátní vládou nástrojem bez jakékoli moci a kompetence, již žádnou vládou ani státním prezidentem nejsou. Tím zanikla možnost podání demise jako aktu mezinárodního politického významu pro československou věc.

Výjimečný stav neměl plnit pouze funkci zastrašovací a šokující. Měl si hlavně „vyřídít účty“ s odbojovým hnutím a ukázat následky „protivení se zájmům Říše“. Vedle stanných soudů naplno pracoval i celý okupační aparát, který měl za úkol likvidovat odboj v celém Protektorátu, protože se ukázalo, že největší strach mají nacisté ze sjednocovacího procesu odboje v Protektorátu. Nadcházela totiž doba, kdy nepřekonatelné politické i ideologické rozdíly ustupovaly před nutností spojení se v jeden celek proti společnému nepříteli. Od léta 1941 byl vykazován nárůst počtu sabotáží. Oblíbeným heslem byly dvě „P“, tedy „Pracuj

pomalů“. Zvyšoval se i počet dělnických stávek ve vojensky důležitých fabrikách. V polovině září 41 došlo i k týdennímu bojkotu protektorátního tisku. Ten byl zahájen výročním dnem úmrtí T. G. Masaryka, tj. 14. září, a trval do 21. září. Bojkot se vydařil. Víme ze zpráv SD,²⁰ že pokles odběru novin činil až 70 % po celém Protektorátu.

Kromě jiných se do odboje zapojil i Sokol. A tak již od 12. dubna 1941 se připravovaly zátahy na sokolské organizace. Likvidaci Sokola pojal okupační aparát jako součást Heydrichovi pacifikace protektorátního odboje. Česká obec sokolská byla oficiálně rozpuštěna až 11. října 1941. Tyto perzekuce v podzimních měsících roku 1941 sice zasáhly odbojové hnutí, ale zdaleka nesplnily cíl Heydrichových snah o zlikvidování schopnosti rezistence českého národa jako celku. Heydrich nebyl spokojen ani po půlroce svého působení v Protektorátu. 6. května 1942 totiž charakterizoval náladu v Protektorátu jako vyčkávající a zatvrzelejší, i když podle jeho názoru nebyl důvod k obavám. Brzy ale zjistil, jak šeredně se mýlil.

Dne 1. ledna 1942 ve Washingtonu byla podepsána 26 státy, včetně Československa, deklarace Spojených národů, která navazovala na předchozí Atlantickou chartu. To mělo samozřejmě vliv i na politiku okupantů v Protektorátu. Již v první polovině ledna 1942 začala reorganizace ústředních úřadů správy v Protektorátu a 19. ledna byla jmenována nová protektorátní vláda. Novými členy byli jmenováni pánové Krejčí, Bienert, Bertsch, Moravec, Hrubý, Kamenický a Kalfus. Novou vládu přijal ve stejný den i Heydrich, který jim řekl, že doufá, že budou pracovat tak, aby byl v Protektorátu klid. V tisku byla tato vláda nazvána „vládou důvěry“.

Heydrich začal i s novou politikou ohledně řešení židovské otázky. Snažila se hlavně urychlit a dokončit expropriaci a vyvlastňování židovského majetku. Konečné řešení „židovské otázky“ v Protektorátu totiž Heydrich považoval za nedílnou součást řešení „české otázky“. Rasová perzekuce se v této době začínala týkat i Cikánů. Připomeňme například pracovní tábor Leta u Písku, kde ještě celkem nedávno stálo družstvo na chov vepřů a Národní strana brojila za jeho stržení a na jeho místě chtěla postavit důstojný pomník zde integrovaným Romům.

Dalším úkolem Heydrichovy politiky bylo postupné odnárodnění českého národa. V tomto měl sehrát svou roli hlavně Emanuel Moravec.

Pokud bych měla shrnout číselně, kolika lidí se dotkla pozměněná politika zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, vypadalo by to asi takto. Za období od 28. září

²⁰ Sicherheitsdienst = bezpečnostní služba.

1941 do 20. ledna 1942 bylo 489 osob odsouzeno k smrti a 1673 lidí bylo transportováno do koncentračních táborů. Vzhledem k těmto počtům se nemůžeme divit, že se snažili představitelé protektorátního odboje i exilové vlády v Londýně co nejdříve se Heydricha zbavit. Bohužel přípravy na atentát na zastupujícího říšského protektora trvaly ještě dlouho, a tak byl proveden až 27. května 1942. Čin samotný ale v protektorátní vládě vyvolal zděšení takové, že prezident Hácha přednesl tři dny po atentátu projev, v němž označil Beneše za nepřítele státu číslo jedna a ujišťoval okupanty, že nepřátelé Třetí říše jsou nepřáteli českého národa. 4. června pak Reinhard Heydrich svým zraněním podlehl a následovala další vlna perzekucí. Připomeňme na tomto místě osudy vesnic Lidice, které byly vypleněny 10. června 1942, a Ležáky, 24. června t.r., které byly téměř doslova srovnány se zemí a jejich obyvatelé pobiti a posláni do koncentračních táborů. Po atentátu následovalo vyhlášení stanného práva, které trvalo do 3. července 1942 a padlo mu za oběť celkem 1357 osob, z čehož celých 21 % tvořila česká inteligence. Tisku bylo zakázáno jakkoli tuto akci komentovat. Proti tomuto protestovala i exilová vláda v Londýně a vydala i zvláštní nótu pro všechny spojenecké vlády, kde protestovala proti barbarským činům okupantů.

Na tomto místě se nedá opomenout aktivizace našich krajanů v USA k uctění památky Lidic. Aktivizovalo se i americké veřejné mínění. Ve Velké Británii vzniklo hnutí „Lidice shall live“. Příslušníci vojenské československé jednotky v SSSR uspořádali peněžní sbírku, z níž nakoupili dva tanky, které nesly jména „Lidice“ a „Ležáky“.

3.CHARAKTERISTIKA MIKROREGIONU HEŘMAŇSKO

Mikroregion Heřmaňsko, tak jak jsem jej vytyčila já podle vztahů mezi jednotlivými obcemi, které posléze popíši, má rozlohu přibližně 23 km² a je ohraničen obcemi Plav, Střížov, Komařice, Strážkovice, Hůrka, Doubravice, Nedabyle a Heřmaň. Kromě těchto vsí se v tomto mikroregionu nacházejí obce Borovnice a Nová Ves u Českých Budějovic.

Výběr obcí byl do značné míry limitován možností čerpání z jejich obecních popř. jiných kronik a také stránkovým rozsahem bakalářské práce.

Nyní bych krátce představila jednotlivé obce. Začneme Heřmaní, která dala jméno celému mikroregionu. Tato ves leží cca. 12 km jižně od Českých Budějovic. Byla založena až roku 1797 po rozparcelování původně klášterní půdy. Heřmaň totiž leží na bývalých pozemcích kláštera ve Vyšším Brodě. Klášterní pozemky připadly pánům vlastnicím ves Komařice, o nichž se také zmiňují, kteří iniciovali samotný vznik Heřmaně. Správně ale posléze Heřmaň připadla pod nedalekou obec Plav, kam chodily i místní děti do školy. V 50. letech 20. století se objevily snahy o rozluhu obcí Plav a Heřmaň. Ta se uskutečnila až roku 1957. Plavská škola vedla kroniku, která mi byla nápomocná pro zpracování prvních tří válečných let v Plavě.

Dále Nedabyle. Tato obec souvisí svou historií s vesničkami Hůrka a Doubravice. Nedabyle je dnes, dalo by se říci, spádovou obcí pro severní část Heřmaňska kromě Nové Vsi, ke které patří obec Borovnice, od Heřmaně vzdálená zhruba 1 km. Než byla v Nedabyli v první polovině 20. století založena škola, chodily nedabylské děti do školy do Doubravice. Tato škola si vedla i kroniku, kterou jsem použila při zpracování jak samotné Doubravice, tak i Nedabyle.

Zbývají již jen obce Střížov a Strážkovice, které sice v dnešní době nejsou závislé na Komařicích, ale jejich založení bylo taktéž iniciováno komařickými pány.

Kromě vzájemné provázanosti těchto obcí je zde i faktor kulturní. Vzhledem k tomu, že od sebe jednotlivé obce nejsou vzdálenější než max. 6 km, nečinilo našim předkům téměř žádný problém překonat tuto vzdálenost například kvůli tancovačce či jiné sváteční příležitosti v sousední obci. Vlastně všechny jmenované obce byly i pod vlivem Doudleb, které jsou od Heřmaně vzdálené cca 4 km po silnici a od nejbližší obce v celém mikroregionu, tedy Doubravice, jsou Doudleby vzdálené cca 7 km.

Obce jsou provázané i příbuzenskými vazbami. Například nejstarší rodina v Heřmaní, Mazáků, mají příbuzné téměř v každé vsi, kterou v této práci vzpomínám.

4.VŠEDNÍ ŽIVOT NA HEŘMAŇSKU

4. a) Heřmaň

Jak bylo dlouholetým zvykem sboru dobrovolných hasičů v Heřmani slavit nedožitě narozeniny prvního československého prezidenta T. G. Masaryka dne 7. března u pomníku rodákům padlým v první světové válce, rok 1939 byl prvním rokem, kdy byli hasiči nuceni tuto tradici přerušit a oslavit je v uzavřené místnosti. Proslov, který na oslavě měl zaznít, musel být předem prozkoumán a povolen okresním úřadem v Českých Budějovicích. Protože ale hasiči nechtěli upustit od slavení u pomníku, dohodli se, že 89. nedožitě narozeniny prezidenta Masaryka vzpomenou na příští členské schůzi, která se tento rok konala v hostinci u Mazáka.²¹ Byly totiž zakázány veškeré veřejné projevy.

V neděli 12. března se konaly v Německu slavnosti na památku padlých vojáků z 1. světové války. Pro Protektorát a tedy i pro Heřmaň a okolní obce to znamenalo vyvěsit povinně říšský prapor. Mohli vyvěsit i československý, protože Němci žijící v Protektorátu museli vyvěsit kromě toho říšského právě i československý. Oba prapory musely být stejně veliké.

Dále je v kronice uvedeno nařízení ze 17. března:

*„Veškeré schůze podle zákona o právu shromažďovacím a to i nepolitické jakož i schůze spolkové všeho druhu a podobné shromáždění pod širým nebem jakož i v uzavřené místnosti se bezvýjimečně zakazují.“*²² To znamenalo, že ani sbor dobrovolných hasičů v Heřmani nemohl konat své členské ani výroční schůze. Tedy členská schůze na upomínku 89. nedožitých narozenin prezidenta Masaryka byla tou poslední na dalších 6 let.

Dále bylo Zemskou hasičskou jednotou zakázáno hasičům nosit hasičské uniformy na veřejnosti. Když tedy zemřel po dlouhé nemoci jeden člen dobrovolných hasičů Jakub Suchan, jeho kolegové se pohřbu zúčastnili pouze v civilním oblečení.

Před 28. říjnem 1939 přišel i zákaz slavení státního svátku, což znamenalo, že den vzniku samostatné Československé republiky se stal normálním pracovním dnem. Obyvatelé Heřmaně ale měli ve zvyku tento státní svátek oslavit u pomníku heřmaňským rodákům padlým za 1. světové války. A tak si pro toto nařízení každý hledal záminku, aby v ten den mohl zůstat doma a svátek důstojně oslavit. Kdo ale opravdu musel jít do práce, oblékl si

21 Rodina Mazáků je nejstarší rodinou usedlou v Heřmani, jejich prapředek Martin Mazák byl jedním z 19 sedláků, jehož podpis je i na zakládací listině Heřmaně z konce 18. stol., tehdy se ale Heřmaň jmenovala Hermansdorf.

22 *Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani*, s. 183.

v ten den lepší šaty a na důkaz smutku nad ztracenou svobodou černou kravatu nebo vázanku.²³

V roce 1940 začalo zatýkání politicky nepohodlných osob. Jednalo se hlavně o vedoucí bývalých politických stran: Komunistů, sociálních demokratů a národních socialistů. Později byli zatčeni i vedoucí představitelé strany lidové. Dále se rušily spolky jako Sokol, Baráčníci a různé národní jednoty. Jejich majetek byl pak zabaven. K tomuto se v kronice váže tento zápis:

„Rodák naší obce Josef Růžička, ředitel měšťanské školy ve Velešíně, funkcionář Sokola, byl též zatčen a po nějakém [čase přišla zpráva] jeho manželce, že zamřel bez udání místa, s cynickou poznámkou, přeje-li si jeho popel, aby zaplatila 1600 K. Ovšem, že tato utrápená žena odmítla, neb nemohla věřit, že to bude skutečně jeho popel. Proslýchalo se, že zamřel v solných dolech v Polsku.“²⁴

Kromě těchto neradostných událostí se povedla i jedna celkem radostná. Sbor dobrovolných hasičů získal nové šroubení na hadice z lehkého kovu, což usnadnilo jejich sestavování dohromady. Jen tak mimochodem musím zopakovat, že platilo nařízení o dvojjazyčnosti nápisů, jak jsem již zmínila v kapitole Střížov. To platilo samozřejmě i pro Heřmaň, tedy i na hasičské zbrojnici visela cedule s německým i českým nápisem. Chvíli po této výměně šroubení byla nařízena sbírka barevných kovů. Heřmaňští hasiči ale odevzdali pouze jeden zvoneček a starý hmoždíř. Byli ale donuceni odevzdat i staré mosazné šroubení na hadice.

Posléze dostali hasiči nařízení, že musejí jakožto součást pořádkové policie zdravit zdvižením pravé ruky. Kronikář k tomuto zapsal:

„Pokud je mně známo, nikdy se toto nařízení neplnilo, vždy se čeští hasiči zdravili obvyklým způsobem.“²⁵

I cvičení hasičů muselo být prováděno podle německých předpisů, ale ne všude se toto dodržovalo:

„Bylo to též nacvičeno, ale každý sbor to nějakým způsobem obešel a po celou válku nás nemohli Němci jejich vzory naučiti. Dělal se pouze to, co muselo být a ještě výkazy se všelijak falšovaly.“²⁶

23 Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani, s. 204.

24 Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani, s. 204- 205.

25 Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani, s. 207.

26 Tamtéž.

Ani za války ale lidé nezapomněli na zábavu. V zimě roku 1940 se pořádal v Šuldově hostinci hasičský ples.²⁷ Ochotníci za rok sehráli čtyři hry: 10. března Vítězství fořta Meruzalky, 1. a 2. června S troškou do mlýna, 4. srpna Tajemství myslivny a 28. a 29. prosince t. r. hra Kačenka dědí miliony. 4. února se konala taneční zábava opět v Šuldově hostinci.

Rok 1941 začíná pro heřmaňské koupí 53 m nových hasičských hadic od firmy Kolařík z Českých Budějovic. Nákup je stál 1719,²⁰ K. Tyto nové hadice přidali místní hasiči k 228 m již používaných hadic. Celou částku samozřejmě nemohli uhradit sami. Od Zemského úřadu 800 K a od obce Heřmaň 200 K. Zbytek byl uhrazen z výnosu tanečních zábav.

Od Lesního družstva získali heřmaňští osm kusů smrkových polomů na stavbu podia na divadelní představení, která hrávali ochotníci při místním sboru dobrovolných hasičů. Toto podium postavili hasiči Vojtěch Veselý a Matouš Vébr.

Pro rok 1942 jsou v kronice také pouze kusé záznamy všedního dění v obci, za to událostí v protektorátu a ve světě si všímá naprosto dokonale. Pro tento rok schválil Divadelní odbor při hasičském sboru celkem osm divadelních představení. 7. února to byla hra „Vstup do srdce zakázán“, která vynesla zisk 3 178 K. O měsíc později, 7. března, se hrála hra Ohalamův statek, jejíž výnos činil 2 451 K. Další hra se hrála 6. dubna a nesla název Černý vlk. Tato hra jako jediná se hrála ve Střížově v hostinci pana Janoše a vynesla 1 160 K. Hned za 14 dní následovala hra Z dýmu zámek z písku věž, která vynesla 1 457 K. Krátce po letních prázdninách, 13. září 1942 se jednalo o hru Černý kříž v poli, která se hrála v místním hostinci pana Maxy s výnosem 1 449 K. O více jak měsíc později, 27. října, opět u Maxy byla hrána hra Nad krajánka není s výnosem 1 800 K. O necelý měsíc déle, 15. listopadu, se opět, tentokrát v hostinci u Maxy hrála hra Černý vlk.²⁸ Vynesla pouze 748 K, což si vysvětlují tím, že toto bylo již druhé představení této hry, tedy byl zřejmě menší zájem. Poslední hra schválená pro rok 1942 odehrála rovněž v hostinci u Maxy pod názvem Starý rachaník, která vynesla 2 344 K.

Je nutno připomenout, že kvůli těmto hrám nakoupili místní hasiči nové kulisy od firmy František Fert z Brna v hodnotě 10 000 K. Tato investice se jim ale myslím bohatě vrátila. Z „jejich kapsy“ ale šla jen polovina celého obnosu. Druhou polovinu získali pomocí sbírky mezi členy Sboru dobrovolných hasičů.

27 Tuto hospodu si založil Martin Šulda na počátku 30. let 20. století. Fungovala pouze do konce války.

Koncesi „zdědil“ po předchozím provozovateli Josefu Mazákovi, kterému již živnost příliš nevynášela. Dnes je z ní obytný dům č.p. 31.

28 Píší „tentokrát“, protože první provedení této hry bylo ve Střížově v hostinci pana Janoše.

Jediné, co se heřmaňským nemuselo líbit, byl zákaz tanečních zábav. To znamenalo, že se v tomto roce nekonal ani již tradiční hasičský ples.

Na závěr tohoto popisu je nutné podat jakési srovnání s ostatními kronikami. Heřmaň totiž není úplně typická ves. Chybí tu totiž kostel, proto farností spadá i do dnešních dnů pod Doudleby. Tedy se jí vyhnulo i ono „rekvírování zvonů pro válečné účely“, jak jsem popsala u ostatních obcí. Další výjimkou je snad jen Hůrka, kde vyměnili jejich vlastní zvon za podobný ukradený ze skladu již zrekvírovaných zvonů, který pak o bílé sobotě odevzdali a jejich původní zakopali do země. Kronika se nezmiňuje ani o dopadech Heydrichiády na Heřmaň. Ale nutno dodat, že atentát na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha a následující události jako vyhlazení Lidic a Ležáků a popravy lidí popisuje do nejmenších detailů.

4. b) Doubravice

Pro obec Doubravice existují kronika obecní i školní.

Ne tak kronika školní, ale hlavně kronika obecní si všímá i událostí, které se děly v okolí obce, v celém Protektorátu i ve světě. Například v roce 1939, který byl doplněn až později, se píše o odloučení Slovenska a vzniku samostatného klerofašistického Slovenského štátu, vzniku Protektorátu atd. 15. března 1939, když vojska Třetí Říše vstupovala na území zbytku Českých zemí, kronikář neopomněl připomenout, že byla hrozná sněhová vánice. Z toho se usuzovalo, že i počasí brání ten zbytek, který Němci nyní chtěli obsadit. Všímá si i označování židovských domů - židovský obchod, žid. lékař, žid. podnik atd. a označování židovských obyvatel žlutou hvězdou na levé straně hrudi.

Obce Doubravice se týkalo i první nasazování na práci do Říše. 20. dubna 1939 tam odjel Karel Lukš.

Kronikář vzpomíná i na jednu taneční zábavu, která se konala v neděli 30. dubna v hostinci Josefa Rezka: *„Při taneční zábavě která se odbývala v neděli dne 30. dubna, v místním hostinci Josefa Berky čp. 22 došlo k surové rvačce ku které dali podnět přítomní muži německé národnosti ze sousední vesnice (Starých Hodějovic). Při zábavě této byla taneční místnost jakož i obývací místnosti hostinského úplně demolovány. Též tři přespolní hosté byli pobodáni noži tak, že museli býti odvezeni do nemocnice.“*²⁹

Podle pamětníka této události Jaroslava Bláhy, který sepsal své vzpomínky v útlé knížce Pěšáci, se situace seběhla asi takto: *„Kde vzplála první bitva*

V prvních letech okupace a v první fázi války byly povoleny taneční zábavy jako příležitosti mladých lidí k seznamování. Ve městě bylo běžným jevem, že se jich zúčastňovali i němečtí vojáci, například při každotýdenních tanečních večírcích v restauraci „U srdíčka“ v Lannově třídě. Mnoho německých vojáků si oblíbilo českou muziku, české písničky, valčíky a zejména polky. Dokonce tak, že je přijali za vlastní a můžeme je slyšet v Německu hrát a zpívat dodnes.

Jinak bylo na vesnicích, už třeba v Nových Hodějovicích, kde se konaly oblíbené taneční čaje v hostinci u Poncarů. To už byla jen česká záležitost, Němci se tam mohli ocitnout jen výjimečně.

29 Obecni kronika obce Doubravice III. díl, s. 46, uloženo na OÚ Doubravice.

Je třeba připomenout, že existují Hodějovice dvojí. Staré a Nové. V minulosti byly Nové Hodějovice obcí téměř výhradně českou, Staré Hodějovice zase německou. Tamní nacisté se brzy po březnu 1939 ukázali jako velmi zlí a nenávistní vůči všemu českému. Dávali to všemožně najevo, provokovali národnostní neshody a nadutě zdůrazňovali svou nadřazenost.

Někdy koncem léta 1939 se rozhodl kroužek mládenců ze sousední Doubravice uspořádat taneční zábavu v hostinci, jehož nájemci byli mladí manželé Rezkovi. Jedním z pořadatelů byl i můj bratr František, tovaryš u místního pekaře Erharta. Obstarali hudbu, povolení, mladí lidé se sešli a zábava, myslím, že od 16 hodin, v pohodě začala. Asi po hodině se ale stalo něco, s čím nikdo nepočítal. Na zábavu se přihrnula skupina mladých Němců ze Starých Hodějovic. Normálně tam dosud na zábavy nechodili, až teď najednou se přišli ukázat. Někteří v uniformách úderných oddílů SA, jiní jen s hákovými kříži na klopách. Chovali se od začátku tak, že pořadatelé dostali strach - tohle špatně skončí. Když hudba začala znovu hrát, šli hned všichni čeští kluci pro děvčata, aby pro nemilé návštěvníky pokud možno žádné tanečnice nezbyly. Němci ale tančící páry přerušovali v tanci a brali českým klukům tanečnice z kola. Ti jim to hned opláceli. Tak došlo k handrkování, německým výhrůžkám a k pošťuchování, až se za nedlouho na sále rozpoutala pravá hospodská rvačka, v tomto případě českoněmecká bitva.

Muzikanti ve strachu o své zdraví a hudební nástroje přestali hrát a vytratil se do úkrytu hospodářské části stavení. Rvačka trvala dlouho a stále se stupňovala. Z nábytku se staly barikády, z nohou od židlí zbraně. Do posledního kusu bylo rozbito všechno sklo. Snaha hostinského zklidnit situaci byla marná. Pak se podařilo starohodějčáky ze sálu vypudit, ale tím to neskončilo. Na silnici kolem hospody byl dostatek kamení na rozpoutání druhé fáze bitvy. Kamení lítalo z venku okny do sálu a odtud posbírané zase ven. Byly vytrženy nejen všechny okenní tabule, ale také okenní rámy. Byl zdemolován velký kus plotu zahrady. To už přicházel soumrak a bojujícím na obou stranách docházely síly. Konečně Němci s pohrůžkami odešli. V bitvě došlo k mnoha krvavým zraněním, ale k žádnému tak těžkému, aby bylo nutno volat sanitu.

Jel jsem se druhý den na dílo zkázy podívat. Hostinský Rezek vyvážel kolečkem ze sálu kameny a střepy skla. Byl zoufalý. Prý oznámil věc českému četnictvu, ale nikdo se dosud nepřišel na to podívat. Čeští četníci se zřejmě báli do toho vložit. Čekali, že to budou

vyšetřovat orgány německé. Sami se přišli podívat až třetí den. Kupodivu, z německé strany také nikdo nepřišel, vypadalo to, že se má příhoda spíše ututlat.

Doubravičtí mládenci se domluvili, že v tom hostinského Rezka nenechají. Chodili dávat hospodu zase dohromady. Spravovali a zasklívali okna a dělali všechno, aby škoda manželů Rezkových byla co nejmenší. Na tuto příhodu se v Doubravici dodnes vzpomíná. Časem dostalo vypravování spíše humorný ráz a poukazuje se spíš na to, že takhle zdemolovanou hospodu do té doby ještě nikdo neviděl.“³⁰

Začátek války v obci byl provázen zrušením vyučování výnosem okresního školského výboru z 4. září 1939. Výnos dorazil na doubravickou školu hned den po jeho vydání a vyučování bylo ihned zastaveno. Obnoveno bylo až 15. září t. r. dalším výnosem okresního školského výboru. Od 12. září bylo zahájeno i nepovinné vyučování němčiny.

Děti se ale ve škole příliš neohřály a již tu bylo další přerušení výuky. Koncem září totiž propukla epidemie záškrtu. Začala u žákyně II. třídy 2. oddělení Růženy Žbáňkové, která do týdne zemřela v českobudějovické nemocnici. Během několika dní se záškrta a angína rozšířily natolik, že muselo být přerušeno vyučování. Bylo tak od 7. do 14. října t.r.

Co byla pro místní celkem značná rána, byl zákaz oslav státního svátku 28. října. Kronika při té příležitosti vzpomíná zastřelení studenta medicíny Jana Opletala právě v zakázaném průvodu k 28. říjnu.

Koncem října 1939 zemřela další žákyně zdejší školy Amilie Rezková, která onemocněla záškrtem s příznaky spály. Šest týdnů ležela v nemocnici, kde také zemřela. Po ní onemocněla její sestra Růžena, 9,5 let, která taktéž zemřela krátce po Vánocích.

Při obci byl veden dorost ČSČK, ke kterému se k tomuto datu hlásilo 24 dětí z celé školy. V tomto roce také děti zažily dvoje promítání filmů. První se konalo 27. října a téma filmu byla Praha - historie, letecká doprava, kovbojové a indiáni a opičáci Minie a Moe. Druhé pak ještě téhož roku 4. prosince.

7. prosince začaly silné vánice, tedy děti z Hůrky musely chodit oklikou, aby se vyhnuly závějím.

Vánoční prázdniny byly delší i v Doubravici kvůli nedostatku uhlí. Začalo se učit až 7. ledna 1940. Následně 22. ledna dorazilo nařízení, že každá třída musí být vyzdobena větším znakem Protektorátu. Po pololetí pak byly pololetní prázdniny prodlouženy do 18.

30 Jaroslav Bláha, *Pěšáci*, Jelmo 2000, s. 14- 16.

února. Po dohodě s úřadem protektora byly prázdniny prodlouženy na neurčito. Žáci si dvakrát týdně chodily do školy pro úkoly.

Než děti opět přišly do školy, se 19. února 1940 opět promítaly filmy. Na programu byla opět Praha, tentokrát ale okolní hrady, egyptské pyramidy, Niagarské vodopády, Slovácká kubaňa (ozdobná keramika) a groteska Den v Holandsku. Vyučování bylo pak zahájeno 4. března, ale bylo stále omezeno pro nedostatek uhlí.

Rok 1940 nezačal pro tuto ani okolní obce vůbec příjemně. Byly totiž tuhé mrazy, ale málo sněhu. Když se pak náhle oteplilo, ledy na Malši povolily a voda s sebou strhla lávku pro pěší v obci Roudné.

Stejně jako pro ostatní obce, i pro Doubravici platila povinnost vyvěšovat vždy vlajky dvě, českou i říšskou. Také došlo ke zrušení některých pro České země významných svátků: M. Jana Husa, sv. Cyrila a Metoděje, Petra a Pavla atd.

Němci v okolí Doubravice činili pokusy o obnovení těžby v hoře Zlatý jelen.³¹ Tyto pokusy byly zahájeny koncem července, ale nedlouho poté byly práce opět zastaveny a štola zasypana.

Jak jsem psala u ostatních obcí mikroregionu Heřmaňsko, i v Doubravické škole se udála tzv. vyvařovací akce. Jednalo se o vaření polévek pro chudé žáky. Bylo zahájeno den po opětovném zahájení vyučování. Vařila manželka řídícího učitele na otopu určeném pro školu.

Z nařízení okresního úřadu byla i v obci Doubravice zřízena Civilní Protiletická Ochrana. Spočívala hlavně v dodržování nočních hlídek, které měli na starosti muži ve věku 18 - 60 let, dále řádné zatemnění oken, které kontrolovali četníci. Vedoucím CPO byl v Doubravici pověřen rolník František Erhart, č.p. 13 (u Brůžků). V každé domácnosti muselo být následující vybavení: sáčky s pískem, tlumiče, lopaty a nádrže s vodou.

Na 15. března 1940 připadlo první výročí zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Oslava i další slavnostní opatření ve škole i v obci se řídily pokyny, které přišly již 14. března ve výnosu č. 234/40 okresního četnického velitelství a č. 1696/40 z okresního školského výboru.

I péči o zdraví žáků bylo učiněno zadost. 5. dubna 1940 byla provedena prohlídka zubů dr. Josefem Švejdou z Českých Budějovic. Za tři dny od této prohlídky proběhlo další

31 Hora Zlatý jelen se nachází mezi obcemi Vidov, Doubravice a Nedabyle, vysoká 463, 4 m. n. m. Neslučovat se stejnojmennou horou nedaleko od již zmiňované, tomu místu se dodnes říká na Hvízdalce. Těžba byla zastavena v roce 1836.

promítání filmů. Na programu byla groteska Opičáci na stavbě, dále Draví ptáci, Vodní sporty a Závody v běhu I. a II. Večer pak bylo totéž představení s rozšířeným programem pro dospělé. Zapomněla jsem již u prvního promítání filmů zmínit, že tyto akce zaštiťoval filmový výbor ve škole ve Strážkovicích.

19. dubna 1940 se konala oslava narozenin říšského kancléře Adolfa Hitlera. Bylo jich vzpomenuo poslední dopolední hodinu. Proslav pronesl řídící učitel Jan Brož. Na den skutečných vůdcových narozenin byly vyhlášeny prázdniny. Ve stejný den (19. dubna) byl na obecním úřadě odevzdán sběr kovu, který probíhal 15. - 20. dubna 1940.

Ve stejné době onemocněl levostranným zánětem plic učitel Jan Brož. Učil ale i s touto nemocí až do 22. dubna. Připisem Okresního školského výboru z 26. dubna mu byla udělena „*dovolená pro nemoc*“ do konce května t. r.³² Dnes bychom řekli, že dostal neschopenku, nebo že šel na nemocenskou dovolenou. Po dobu jeho nepřítomnosti učil místo něj Jindřich Hrnčíř, taktéž učitel této školy.

29. dubna bylo další promítání filmů pod záštitou obce Strážkovice. Na programu byly předem schválené filmy Slet obecných a měšťanských škol v roce 1938, Alžír a jeho okolí, Krása italských Benátek, Dachstein v létě a Poplach v cirku (groteska).

7. května 1940 bylo provedeno očkování žáků proti neštovicím a přihlášených žáků proti záškrtu. Očkování provedl MuDr. Jaroslav Vašátko.

V měsících dubnu a květnu byla učitelům vyplácena tzv. drahotní výpomoc. Každý učitel dostal navíc měsíčně 150 K.

31. května proběhlo opět promítání filmů. Na programu byly tentokrát tyto pořady: Chov skotu, Vlk Lob s vlčákem Rin- Tin- Tinem v pěti dílech, Felix ctitelem (kreslená groteska). Týž program mělo i promítání pro dospělé.

Na začátku června 1940 se uskutečnila sbírka pro Červený kříž. Každý učitel odvedl 1% ze svého platu. Celkem bylo vybráno 76 K, z toho 10 K vybralo žactvo. Ve stejné době bylo ukončeno vyvařování polévek pro chudé žáky. Podpora těchto žáků ale tímto neskončila. Kampelička ve Střížově věnovala čtyřem žákům vkladní knížky s vkladem 10 K. V této době prováděli žáci III. třídy pod vedením učitelky Miloslavy Korbelové sběr léčivých bylin, kovů a papíru.

32 Školní kronika Doubravice 1934- 1959, s. 56, uloženo na OÚ Nedabyle.

O letních prázdninách pak starší žáci po dvojicích sbírali na polích žitné, pšeničné a ječmenné klasy. Sebrané obilí se pak vyměnilo v hospodářském družstvu. Celou tuto akci zaštiťovala Národní pomoc. Na konci školního roku 1939/40 bylo žactvo poučeno o správném chování k symbolům Třetí říše a k německé mládeži. 20. července přišlo nařízení o dvojjazyčném názvu i do školy Doubravice. Veškeré úpravy s tím spojené byly provedeny ještě během prázdnin, takže se nijak nedotkly průběhu vyučování.

Škola i veškeré její osazenstvo bylo pojištěno u pražské městské pojišťovny v Praze I. Pojistné dělalo 1, 20 K. 26. září z nařízení vlády se stala němčina povinným vyučovacím předmětem. Na druhou stranu byla zrušena výuka občanské výchovy.

Zápis roku 1941 začíná postěžováním si na zvýšení pracovních povinností pro Říši, což znamená i zvýšení počtu transportů mužů i žen do Říše na práci.

Jak jsem již předeslala, obecní kronika se věnuje i událostem ve světě i Protektorátu. Tedy neopomenula ani nástup zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Všímá si i válečných událostí, např. válku Německa s dnes bývalou Jugoslávií nebo Japonska s USA a následně Německa s USA.

V neposlední řadě se zmiňuje i o vystěhovávání židů. O žádných židovských obyvatelích z Doubravice se nezmiňuje, což může mít dva důvody. Buď v Doubravici opravdu žádný žid nešel tzv. „do transportu“ nebo v Doubravici žádní židé nebydleli.

Na 15. března 1941 připadalo druhé výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Dopoledne ke shromážděným žákům promluvil řídící učitel a pak měli žáci volno. Od 1. ledna 1941 převzala veškeré výdaje na učitelstvo od zemských pokladen Protektorátní pokladna podle nařízení z 5. prosince 1940. 19. dubna opět proběhla oslava narozenin Adolfa Hitlera. Proslov byl tentokrát přednesen až poslední odpolední hodinu.

Je zvláštní, že doposud žádná mnou čtená kronika se nezmiňuje o slavení svátku matek. Pro školní rok 1940/41 toto byla první zmínka. Oslava se konala 18. května.

Doubravická obecná škola měla v plánu založit lidovou školu hospodářskou. Snažila se o to pět let, ale nebylo dostatek 14 - 16letých žáků. Těch bylo v celém regionu pouze osm, škola jich ale potřebovala min. 21.

Všichni prvňáčci museli být povinně prohlídnuti a 15letí žáci očkovaní proti záškrtu. Toto očkování proběhlo celkem třikrát vždy s týdenním intervalem. Prohlídku i očkování

provedl Mudr. Poněšický z Českých Budějovic. Školní inspekci, jako v každé obci, kde byla v českobudějovickém okrese škola, vykonával okresní školní inspektor Ludvík Teyerle.

Během školního roku 1940/41 žáci nasbírali odpadové hmoty o celkové hmotnosti 40, 5 kg papíru, 39 kg železa a plechu, 2 kg jiných kovů a 1, 05 kg gumy. Z toho vytěžili 6, 65 K na školní potřeby pro chudé děti. Dále sbírali i léčivé byliny.

Tento školní rok skončil 21. června. Docházka byla poněkud slabší kvůli tehdy typickým dětským chorobám, jako jsou zarděnky, příušnice a nastuzení, dále kvůli občasnému špatnému počasí, to hlavně v zimě.

O prázdninách, přesněji vládním nařízením ze 14. srpna 1941 na nařízení ministerstva školství z 27. srpna 1941, došlo ke změnám v organizaci obecních a měšťanských škol. Měšťanská škola se totiž připojila ke čtvrtému postupnému ročníku obecné školy a stala se školou výběrovou. Z tohoto důvodu do „měšťanky“ v Českých Budějovicích odešlo z pátého postupného ročníku osm dětí, další dvě se odstěhovaly.

Pro začátek školního roku 1941/42 je důležité datum 27. srpna. Tehdy totiž vyšlo nařízení ministerstva školství, které rušilo název „Měšťanská škola“ a nahradilo ho názvem „Hlavní škola“. 21. září opět vykonal inspekci na zdejší škole pan Teyerle, 1 října t. r. bylo prohlédnuto žactvo ročníků narození 1928 - 31 dr. Vašátkem.

V říjnu se konaly oslavy 100. výročí narození hudebního skladatele Antonína Dvořáka. Význam tohoto hudebníka byl připomenut hlavně žákům vyššího stupně. 31. říjen byl vyhlášen dnem spořivosti, což obnášelo vysvětlení žákům, jak důležité je šetřit. 28. října byla opět zahájena tzv. stravovací akce, trvala cca. půl roku a vařila manželka řídícího učitele.

Učení se němčině nebylo povinné pouze pro žáky, ale i pro jejich učitele. Minulý školní rok se učil německy učitel Jindřich Hrnčíř, o těchto letních prázdninách i řídící učitel Jan Brož, v tomto školním roce se pak jednalo opět o učitele Hrnčíře a pak o učitelku Miloslavou Korbelovou- Novotnou.

Jako i minulý rok, proběhla opět tzv. ošacovací akce pro chudé žáky. Okresní péče o mládež při této příležitosti zaslala deset poukázek v hodnotě celkem 600 K, kterými bylo poděleno deset nejpotřebnějších žáků. Ve stejném měsíci, tedy prosinci, si žáci nejvyššího stupně školy připomněli 150. výročí úmrtí rakouského skladatele W. A. Mozarta. Vánoční prázdniny tuto zimu trvaly celý měsíc 18. prosincem 1941 počínaje a 19. lednem 1942 konče. 16. ledna si mohly žáci v rádiu poslechnout, že se vánoční prázdniny prodlužují až do 25.

ledna. Jenže 23. ledna přišlo z ministerstva školství nařízení, že mají být prázdniny prodlouženy až do 7. února a konec prvního pololetí byl posunut na 28. února.

Rok 1942 začal vytvořením nové protektorátní vlády 19. ledna 1942, jejímž prvním nařízením byl povinný sběr barevných kovů, tedy mosazi, mědi a oceli. Také se sbíralo jakékoli zimní oblečení jako šály, rukavice atd.

Na konci února dorazilo i do Doubravice nařízení o odevzdání všech zvonů, zvonků a zvonečků. Všechny zvony s minimální hmotností 10 kg byly určeny pro zpracování ve válečném průmyslu.

Sběr odpadových hmot v tomto roce vynesl hmotnost 86 kg, kterou nasbíralo dohromady 100 žáků. Ke 31. lednu 1942 byla učitelka Miloslava Korbelová - Novotná zproštěna služby. V lednu byly opět vyplaceny „odměny“ ve výši 50% základního platu. Tyto „odměny“ byly vyplaceny k 1. lednu 1942.

Výnos okresního školského výboru z 30. ledna 1942 a výnos ministerstva školství z 13. ledna t.r. bylo nařízeno toto: *„Za účelem urychlení naučení se jazyku německému na českých školách, nařizují až na další zvýšení počtu vyučovacích hodin německého jazyka na obecných a hlavních školách s českým jazykem vyučovacím, jak je z následujícího patrné:*

1. Obecní školy: v 1. a 2. postup. roč. bude se vyučovati ve 4 týdenních hodinách, ve 3.- 5. postup. roč. v 7 týd. hodinách a v 6.- 8. postup. roč. v 6 týd. hodinách.“³³

Toto nové rozdělení hodin nabylo platnosti až na počátku druhého pololetí školního roku 1941/42. 5. února 1942 bylo prohlášeno rozhlasem nařízením na prodloužení vánočních prázdnin na dobu neurčitou. Žáci ale rozhodně nezháleli a chodili si do školy pro domácí úkoly. Vyučování bylo opět zahájeno z příkazu samotného říšského protektora Reinharda Heydricha až 4. března 1942. To ale platilo pro školy s dostatečnou zásobou paliva. Mezi ně patřila i doubravická škola.

Ani tento školní rok se neobešel bez oslav výročí vzniku Protektorátu 15. března, oslav narozenin Adolfa Hitlera 19. dubna, svátku matek 16. května a následně i opětovného očkování 12letých dětí proti neštovicím 6. června a oslav narozenin prezidenta JUDr. Emila Háchy 1. července 1942.

O atentátu na zastupujícího říšského protektora Obergruppenführera Reinharda Heydricha se školní kronika vůbec nezmiňuje, což je celkem pochopitelné vzhledem k

33 Kronika obecní smíšené školy v Doubravici od 1940/41, s. 16, uloženo na OÚ Nedabyle.

následující „Heydrichiádě“. Obecní kronikář se tohoto nezalekl a napsal zápis o atentátu na Reinharda Heydricha takto: *„Dne 27. května v Praze byl učiněn od československých parašutistů ze zahraničí, na Zastupujícího říšského protektora generála Heydricha, atentát výbušnými třaskavinami, které byly hozeny pod kola jeho automobilu. Při výbuchu tomto utrpěl Heydrich těžké zranění, po kterém za 7 dnů zemřel.“*³⁴

34 Obecní kronika obce Doubravice, III. díl, s. 50-51, uloženo na OÚ Doubravice.

4. c) Hůrka

Kronika obce Hůrka, která byla součástí obce Nedabyule, si jako většina dalších obcí všímá i událostí v protektorátu. Rok 1939 začíná vzpomínkou na odtržení Slovenska, obsazení Českých zemí německou armádou, vyhlášení protektorátu atd.

Počátkem června 1939 byl za pomoci mládeže a hasičů zbořen dům č.p. 5, kde se říkalo „Pastuška“. Dům byl totiž v dezolátním stavu. Na jeho místě se zřídilo obecní hřiště a pozemek byl oplocen. Zvonička, která se u domu nacházela, byla přemístěna ke kapličce na návsi.

Po celý rok se konaly společenské akce, hlavně se hrály divadelní hry s vlasteneckým podtextem, např. Česká chaloupka, Česká maminka nebo Zemský ráj to na pohled. Kvůli tomu koupila obec Hůrka od Sokola v Nové Vsi kulisy a rekvizity. 21. června daroval obci P. Sonnleitner obraz sv. Martina, který byl umístěn v místní kapličce. O týden dříve došlo k přemalování tabulí s českými nápisy na německo- české. Když bylo založeno Národní souručenství, přihlásilo se jako členové 99,9 % všech mužů z obce. To bylo zjištěno z podaných přihlášek.

Dále došlo podle výnosu ministerstva vnitra č. j. 47 431- 39 k zákazu nošení slavnostních hasičských uniforem, československých odznaků a znaků na přilbách a razítkách.³⁵ 2. prosince obdrželi domovské právo v obci Hůrka František Kubeš, č.p. 37 a František Drnek, č.p. 49. 7. září zemřel místní rolník František Liška ve věku 66 let po krátké nemoci, byl „*veřejným pracovníkem*“ a starostou obce.³⁶

I v roce 1940 se nepřestali obyvatelé obce Hůrka bavit. Vrásky na čele majitelům domů ale přidělávalo nařízení říšského protektora. Museli totiž povinně koupit prapory s hákovým křížem a prapory československé zničit nebo odevzdat. Obyvatelé ale tyto prapory neodevzdávali, ale přešivali je na protektorátní, tedy pouze prapor upravili tak, aby neobsahoval modrý klín. Vlajka místního hasičského sboru byla pečlivě uschována u velitele hasičů Šimona Korbela.

11. dubna bylo domovské právo uděleno Františku a Janu Vlčkovi, 29. února Janu Turínskému a 6. června Janu Plzovi a Rosalii Beníškové. 14. prosince byla část obce u železnice pojmenována „Hůrka u nádraží“. 1. června zemřel hostinský Tomáš Fousek po operaci kýly ve věku 68 let. Byl také „*veřejným pracovníkem*“.

35 SOkA České Budějovice, Pamětní kniha obce Hůrka, sign. B 1502/1, s. 23.

36 SOkA České Budějovice, Pamětní kniha obce Hůrka, sign. B 1502/1, s. 24.

Jedinou zvláštní událostí, která jistě rozvířila doposud zřejmě nudný život malé vsí, byl pád německého letadla v místě, kde se říká „u Kostků“. Letadlo bylo neopravitelně poškozeno, ale pilot přežil.

Roku 1941 byly i v Hůrce zavedeny povinné dávky hospodářských produktů, především obilí, jehož skladování se přísně hlídalo. Dále vyšlo nařízení o protipožárních hlídkách, protože se množily sabotáže. Hlídky byly vždy dvoučlenné, jeden člen z řad místních hasičů a druhý nehasič. Dohled nad těmito hlídkami měla na starosti tajná státní policie (Gestapo- pozn. autorka). Hlavním úkolem nočních i denních hlídek bylo dávat pozor, aby nebyly překvapeni, a aby občané, kteří poslouchali zahraniční rozhlas, nebyli přistiženi atd. Obec Hůrka má ale to štěstí, že je cca. 1 km od hlavní silnice z Českých Budějovic do Trhových Svinů, tudíž nikdo přistižen nebyl, protože hlídky Gestapa ves příliš často nenavštěvovaly.

18. září zemřel po operaci žaludku místní rolník a bývalý ruský legionář Josef Školka ve věku 52 let, který byl také veřejným pracovníkem a starostou obce. Na jeho místo v zastupitelstvu a na místa odstěhovavšího se Tomáše Nápravníka a totálně nasazeného Jana Turínského nastoupili Jan Holub, Antonín Beníšek a Karel Kotek. Domovské právo bylo v tomto roce přiděleno 30. prosince Janu Veselému.

Začátek roku 1942 se nesl ve znamení velikých mrazů, a to mezi - 15 a - 25 stupňů Celsia a sněžení. V polovině března silný vítr nakupil dvoumetrové závěje v místě zvaném „u Kotků“, které byly tak napěchované, že se jimi nedalo ani pořádně prokopat. Prohazování sněhu bylo nařízeno pod dohledem místní četnické stanice.

Zvláštní událost se stala na Velikonoce roku 1942. 4. dubna, na bílou sobotu, měla obec Hůrka, podobně jako ostatní obce, odevzdat kostelní zvon. Kronika o tom píše takto:

„Dne 4. dubna na „Bílou sobotu“ měl býti odevzdán z nařízení říš. úřadů náš zvon. Nařízení bylo již dříve datováno, avšak starosta obce Fr. Kubeš odsunul odevzdání až do Bílé soboty, kdy zvoněním měl se zvon rozloučiti navždy s obcí, který tak dlouhou dobu sloužil svému úkolu, k modlitbě svolával živé, oplakával a loučil se s mrtvými.

Již dříve bylo uvažováno o tom, že by bylo dobře nechati si náš milovaný zvon a odevzdati zaň náhradu. Záměna byla provedena a podobný byl přivezen z hlídaného skladiště odevzdaných zvonů v Českých Budějovicích. Náš milovaný zvon byl uschován, zakopán do země. Odevzdán byl zvon uzmutý. Jelikož byly rozpory v hlášení popisu zvonu, byl zavolán vel. sboru hasičů Šimon Korbel na obecní úřad, jak jest možné, že odevzdaný zvon má různé

odchylky v popisu, prohlásil, že se zmylil v dřívějším popisu. Starosta obce věděl, že něco se zvonem bylo provedeno, že však to nechce vědět neboť čím méně to lidí ví, tím lépe.“³⁷

Tímto zápisem rok 1942 v kronice končí. Bohužel nejsou žádné záznamy o atentátu ani následné Heydrichiádě.

37 SOKA České Budějovice, Pamětní kniha obce Hůrka, sign. B 1502/1, s. 25.

4. d) Komařice

O tom, co se v Komařicích dělo v letech 1938 a 1939, bohužel nevíme, jelikož tehdejší kronikář František Danko o těchto dvou letech psal tzv. „do šuplíku“. V době heydrichiády zápisky musel spálit, jak se o tom zmiňuje další kronikář František Pavel, který dostal za úkol, tato léta v kronice doplnit: „... V době Heydrichiády r. 1942 - kdy i v naší obci prohledávalo byty německé vojsko, musel tyto písemnosti (myšleno poznámky k rokům 1938 a 1939 - pozn. autorky) narychlo spálit. Tak přišly nazmar záznamy o událostech bezprostředně prožitých.“³⁸

Nový kronikář zařídil vrácení kroniky obci z Národního archivu (tenkrát Archivu země české - pozn. autorky) a dané události doplnil.

Kronika se na začátku doplňku k těmto létům zmiňuje o opevňovacích pracích v katastru obce Komařice, kde byly zbudovány dva „kryty pro kulometčíky“³⁹. Jeden na poli statkáře Chalúše, těsně u zdi Dolní zahrady, a druhý u trati „Na kamnech“ na poli Ladislava Coufa ze Střížova. Oba byly prací stavitele Procházky z Českých Budějovic.

Několik rádií již v obci bylo, proto obyvatelé mohli sledovat dění v sousedním Německu a Rakousku. Kronikář si také nemohl nepovšimnout, že 11. 3. 1938 stály u obou bunkrů stráže s plnou výzbrojí a že se po vsi nese zpráva, že Hitler vtrhl do Rakouska, aby tamní Němce připojil ke své říši. To jim potvrdil i poslech rádia dne 13. 3. 1938, kde Hitler hlásal: „Rozhodl jsem se dáti Němcům v Rakousku na pomoc vojsko.“ a poté byl vyhlášen tzv. Anschluss Rakouska k Německu.⁴⁰

Tyto události dávaly lidem v obci tušit, že teď je na řadě Československo. Šířila se mezi nimi nesmírná odvaha a chuť se bránit. Dokonce se šířily zvěsti o přítomnosti ruského letectva a ruské pěchoty na našem území i o tom, že Němci mohou zastavit chod československých letadel tajnými paprsky či celé Československo zamořit nakažlivými chorobami atd.

Částečná mobilizace v květnu 1938 zastihla komařické občany připravené, a tak mohli záložníci, kteří byli připraveni na četnické stanici ve Strážkovicích, mohli hned vyzbrojení odejít na hranice i do Komařic.

Pan Pavel neopomenul ani připomenout, že v létě po částečné mobilizaci byly postaveny další bunkry v Zářící (7 krytů), na Velké Šlachtě (1 kryt) a u stavidel jezu (také 1 kryt) stavitelem Janem Staškem z Trhových Svinů. Ostatní plánované pevnůstky nebyly již

38 Kronika obce Komařice, s. 166, uložena v SokA České Budějovice.

39 Kronika obce Komařice, s. 167.

40 Kronika obce Komařice, s. 168.

dokončeny. Všechny stavební práce dozoroval major Frimmel ze svého stanoviště v Ostrolovském Újezdě.⁴¹

V Komařicích se usídlil strážní oddíl s velitelstvím ve Strážkovicích. Na nádraží byl nahromaděn materiál (ostnaté dráty, traverzy, železo, dřevo, cement atd.) Objevili se také první uprchlíci z pohraničí a nejmladší vojáci v záloze byli z ní postupně povolávání. Záříjovou mobilizaci očekávali místní jako na smilování. Přinesla jakési rozehřešení v nejisté době. Všechny mobilizované vojáky odvezl na nádraží pan Kubata z Komařic.

Civilní obyvatelstvo začalo budovat různé zákopy a jiné překážky. Protože ale tyto akce byly více spontánní než organizované, zůstaly některé oblasti kolem Komařic, hlavně pak samoty „Hamr“ a „u Tesaře“ a obce Sedlo a Pašínovice, mimo toto provizorní opevnění. Obyvatelé těchto míst se tedy na pár dní usídlili v Komařicích. Přípravy se ukázaly nakonec být zbytečnými, protože k žádnému boji nedošlo, pouze k poplašné střelbě u Římova a Velešína.

Odvolání mobilizace bylo pro mobilizované potupné: *„Po mnichovském rozsudku byl náš návrat z vojny trapný. V zapůjčených stejnokrojích, bez distinkcí a beze zbraně, v ponížení- jakoby s podílem národní hanby, vraceli jsme se jednotlivě do naší podhorské vesnice. Od Strážkovic uviděli jsme zase Šumavu a Novohradské hory, které nebyly už naše- to pomýšlení nás zajíkalo.“*⁴²

Mnichovský diktát, jak se mnichovské dohodě aneb dohodě „o nás bez nás“ obecně říká, zanechal v obyčejných lidech i vojácích silný pocit zrady, který vedl k nenávisti vůči spojencům, hlavně k Angličanům. Nezáměr Sovětského svazu o dění v Československu se omlouval nepřítomností jeho zástupce v Mnichově.

Tyto události vyústily v to, že lidé, kteří pomáhali při výstavbě opevnění, začali požadovat odměnu za odpracované hodiny a poskytnuté povozy atd. K výplatám došlo až 14. listopadu 1938. Za povozy dostali lidé celkem 1 740, 60 Kčs a za práci 6 320, 70 Kčs. Škody na pozemcích vyplatila Zemská banka v Praze až v roce 1940 jen zálohově. Tyto zálohy byly nahrazeny až peněžním ústavem Herresstandortkassa na Praze 3 19. 1. 1944. Celkem tyto výplaty za škody činily více jak 67 000 Kčs.

Jak se postupně odstupovalo pohraničí, přestěhovalo se do Komařic několik rodin. Byly to Steineckerovi, paní Františka Fürhoferová s dětmi, Faustovi, Dankovi ze Slovenska.

41 Kronika obce Komařice, s. 169.

42 Kronika obce Komařice, s. 170.

Na masopust roku 1939 se již nekonaly tradiční koledy a maškary, jen se tři dny pořádaly taneční zábavy. Na popeleční středu pak mládenci ze vsi masopust symbolicky pohřbili. Určitě v tu dobu ale netušili, že to bude na dlouhých 6 let.

Zábor Československa 15. 3. 1939 se Komařicím vyhnul, jak píše kronika, *tak daleko však Němci nešli, protože neměli dost lidí, zejména ne v naší obci*.⁴³ Jen místní farář A. Sauer ze Střížova se přihlásil na německém pracovním úřadě, od nějž získal na několik dní místo komisaře v nemocnici v Českých Budějovicích. Po návratu domů mu toto bylo vytýkáno. Došlo to tak daleko, že jednou při kázání, když se snažil ospravedlnit, věřící během jeho řeči odešli z kostela. Později byl úplně zbaven funkce, dostal zákaz vykonávat bohoslužby a ze Střížova se směl vzdálit jen na povolení gestapa. Jeho odvoláním z komařické fary se uvolnilo místo pro dva členy řádu křížovníků s červenou hvězdou. Podle kronikáře to byli ryzí Češi. Jejich jména ale spíše vzbuzují pochybnosti o jejich ryzím češství. Jmenovali se totiž Hassman a Kmittl.

Kronika se také zmiňuje o jakési „nákupní horečce“ okupantů, kteří zkupovali látky, fotoaparáty a jinou tehdy dostupnou elektroniku, kufry, obuv a punčochy a všechno to posílali domů. Tehdy činil kurz říšské Marky vůči československé Koruně 1: 10. Ale i tak jezdili po obcích pojízdné německé kuchyně a vařili hladovějícímu obyvatelstvu tzv. Eintopf, což znamenalo, že se všechny suroviny vařily v jednom hrnci. Docházelo také k provokacím ze strany Němců a tím pádem i k prvním zatýkáním. Toho se báli občané i při tanečních zábavách, kterých se účastnili i němečtí vojáci. Ti totiž vyvolávali roztržky, po nichž zpravidla zatýkání také přicházelo.

27. března 1939 se vrátili další tři vojáci, tentokrát nováčci. Armáda byla totiž rozpuštěna, „*aby nebyla oporou národa*.“⁴⁴ Zůstalo jen vládní vojsko. 7. dubna 1939 byli dva komařičtí občané pokutováni, protože v Českých Budějovicích nesmekli při hraní německé hymny. 15. dubna byly vydány přihlášky k národnímu souručenství. Ze 170 mužů, věrných ČSR, se přihlásilo 130. Nepřihlásili se jen muži staří a opatrní.

Na popud místního četnictva zakoupila obec jednoduchý prapor s hákovým křížem. Obyčejní lidé doufali ale v rychlý pád Třetí říše hned poté, co zaútočí na Polsko. Často se dozvídali o mužích, kteří utíkali do ciziny, aby znovudobyli svou vlast. Kronika se o jednom z nich zmiňuje. Jmenoval se Jan Lenc. Když odešel 7. srpna ze své rodné vesnice, bylo mu 23 let. Bohužel se ale nevrátil. Padl 18. srpna 1942 v Biskajském zálivu. Přes Polsko a Francii se dostal do Velké Británie, kde působil u 311. bombardovací perutě. Při přeletu Atlantského

43 Kronika obce Komařice, s. 173.

44 Kronika obce Komařice, s. 175.

oceánu byl jeho letoun Wellington kx-b,dv 665 napaden nepřátelským stíhačem. Od tohoto střetu byl prohlášen za nezvěstného.

Na práci do Německa se z obce dostalo do konce roku 1939 18 mužů české národnosti.

Při začátku války 1. září 1939 došlo opět k zatýkání. Z Komařic byl zatčen Josef Kápar, ředitel legionářského družstva z Prahy.

12. září 1939 bylo nařízeno přivést 5 lehkých koní do kasáren do Českých Budějovic. „Odvedeni“ z Komařic byli 2 koně, a to kůň V. Chaluše a kůň Martina Kubaty. Oba dostali za své koně 7 - 9 tisíc Kčs.

Je zde zmínka o peripetiích, které měl starosta Komařic se zavedením lístkového systému. Četníci ho vzbudili v noci s tím, že musí zítra v 8 hod. ráno dodat různé seznamy obyvatel podle věku a povolání na okresní úřad.

Dále se kronika zmiňuje o starostech s prapory s hákovými kříži, které visely na domech Němců, kteří tak oslavovali úspěchy Německa ve válce. Zajímavá jsou slova, která autor používá místo výrazu „hákový“ či celého pojmu „hákový kříž“. Když popisoval příhodu se ztracenými praporky z občínskové taneční zábavy (což se nakonec vysvětlilo, obveselení muzikanti si jimi vyzdobili svá kola) používá místo „hákový“ slovo „skobový“. Další příhoda se ztrátou tentokrát velkého praporu se stala v říjnu 1939. Vdova Schmidová se svým synem Rudim nahlásili ztrátu na gestapu. Poté byl zatčen krejčovský mistr Josef Liebl (č. p. 50), podezřelý z odcizení onoho praporu s „pavoukem“. Nakonec pomohlo naříkání jeho matky a pan Liebl se po šesti týdnech vrátil domů.⁴⁵

9. října, tak jako i jinde, bylo nařízeno, že u německých plakátů musí stát stráž a Němci nesmějí být obtěžováni. V kronice je k tomuto trefná poznámka: „*Strážníka jsme neměli, Němců jsme se štítili.*“⁴⁶

23. listopadu vyšlo nařízení o rozebírání již rozbořených krytů. U Komařic byl rozebrán pouze kryt pod „Dolní zahradou“. Na místě tohoto krytu bylo již na jaře opět zaseto obilí. Rozebrání ostatních krytů trvalo firmě Ludery z Boleslavi až do roku 1944.

Zásobovací službu měl v Komařicích a ještě v dalších dvou obcích dozorce finanční stráže Václav Vitoň z Mladého. Když se pak oženil, bydlel s rodinou v č. p. 33, „Na poště“. Tužkou je k němu do kroniky učiněna poznámka: „*Znamenitě hrál v karty.*“⁴⁷

45 Kronika obce Komařice, s. 179-180.

46 Kronika obce Komařice, s. 180.

47 Kronika obce Komařice, s. 181.

14. prosince byla pro Komařice a okolí zřízena sběrna másla u Františka Berana, obchodníka v Sedle, č. p. 39, a sběrna sádla a loje byla o 10 dní později zřízena u Karla Tollara z Trhových Svinů.

Pro sedláky, kterým bylo jedno, zda ořou pod Němcem nebo Čechem, přišlo vystřízlivění v podobě pohřbu majora generálního štábu Bohumila Kleina, který byl ubit na Pankráci. Pohřeb se konal ve Sv. Jáně Nad Malší dne 22. října. Tato událost byla brána jako jakýsi manifest lidí z Komařic i z celého okolí.

Rok 1940 nepřinesl prakticky žádnou změnu v dění v obci. Jen napadení Polska v září 1939 brali komařičtí jako trest za předválečnou politiku Polska vůči Československu. Stejný osud jako Polákům přáli i Slovákům za to, že se od Česka oddělili a začali posluhovat Němcům.

Kvůli vlastně úplné zaměstnanosti a znehodnocení československé koruny se začali lidem doma hromadit peníze. V kronice si toho autor také všímá hlavně kvůli zvýšené poptávce po hospodářských strojích a stavebních materiálech na úpravu domů.

Kronika se zmiňuje i o potížích se zásobením lidí vejci. Každý rok se sice muselo odevzdat 60, později 65, vajec od každé slepice. Ke spotřebiteli se ale dostalo jen jedno vejce týdně, později ani to ne. Neopomene se zmínit o „výkupních“ cenách masa, mléka, vajec i másla v příslušných sběrnách. Například za 1 kg vepřového masa dostal hospodář 8,⁶⁰- 10,²⁰ K. Přitom párek selat stál tehdy 300 K. Píše i, že „*černé ceny byly v tomto roce as o 1/3 vyšší.*“⁴⁸ Tyto dodávky dobytka byly postupně prováděny každý měsíc. Dobytek se přejímal a vážil ve Strážkovicích a peníze za něj se vypláceli v železniční stanici Záluží.

Dělníci, kteří pracovali v Říši, mohli překročit hranice protektorátu pouze s propustkou vydanou vrchní zemskou radou (něm. Oberlandrat) v Českých Budějovicích, potvrzením od policie v místě pracoviště, od úřadu práce (něm. Arbeitsamt) a od Arbeitsfront a legitimací na dráhu od obce pobytu. Z Říše domů pak dělníci vozili v Protektorátu nedostatkové zboží a říšské marky, kterými spláceli kampeličce dluhy za pozemky a domy. Svobodní je pak většinou protancovali a propili při tanečních zábavách, které byly ještě v roce 1940 povolovány. Ne všichni ale byli takto veselí: „*Pro toho, kdo měl někoho ve vězení, nebo měl každého dne nad sebou pány Němce se všemi důsledky, bylo to trapné.*“⁴⁹

Nejhůř z obce na tom byl starosta. Na něj totiž směřovala všechna nařízení tzv. shora, takže se musel postarat o vše tak, aby Němci i obyvatelé obce byli spokojeni. Neboť, jak se říká, aby se vlk nažral a koza zůstala celá. Samozřejmě se to neobešlo bez patřičných

48 Kronika obce Komařice, s. 184.

49 Kronika obce Komařice, s. 185.

problémů právě ze strany obyvatel. Odcituji na tomto místě několik zkazek, které kronikář zaznamenal: „Dojdu si na starostu“, „Ten může, ten musí, však jsem to četla v novinách“, „Slyšela jsem v radiu, že máme na to nárok“ nebo „Jeden pán z Oberlandrátu to říká“, atd. Přičemž shora přicházela nařízení typu: „Starosta se pod osobní zodpovědností postará“, „Starosta určí“ nebo „Starosta dodá“, atd.⁵⁰ Podobné to bylo s vírou ve spravedlnost vládních komisařů v obcích, o níž se dá pochybovat.

Kromě těchto starostí nezapomínaly obce ani na správu cest, které byly vyspraveny především kamenem z rozbitých krytů a nalámaných z lomů a snesených z polí.

Ani Komařicím se nevyhnulo prokazování árijského původu. Týkalo se to hlavně již zmiňovaných Kubatů původem ze Salzburgu, dále Žižků ze Stropnice, ale i starousedlíků, t.j. Marešů a Mikešů ze Sedla, Křížů a Pavlů z Pašínovic. Dokazování árijského původu bylo povinné obzvláště u státních zaměstnanců. Aby občan dostal protektorátní občanský průkaz, nesměl být jeho domovský list staršího data než jeden rok, každý musel mít křestní list, manželé list oddací a vdovy/-vci úmrtní listy svých protějšků. Všichni bez výjimky museli mít dvě fotografie. V Komařicích se „občanky“ vydávaly 26. května 1940. Na ulici se mohlo kdykoli stát, že byli lidé tzv. legitimováni. Když ale u sebe neměli průkaz totožnosti, mohli být zatčeni.

27. března t. r. byl v Komařicích hledán rolník z Pašínovic Jan Smudek. Hospodáři museli prohledávat svá stavení, zda se tam za soumraku neskryl. Hledali ho četníci, hajní i hasiči. Na jeho dopadení záleželo mnoha Němcům. Koloval o něm po vsi vtíp: „Už ho chytly-křeče do nohou, nachladil se.“⁵¹

V dubnu t. r. byl v obci postaven veřejný telefonní přístroj, což odvrátilo hrozbu, že by se z Komařic přestěhovala pošta do Strážkovic. Pomohla také stížnost zdejší obecní rady ředitelství pošt v Praze z 28. února, že by přesun pošty z Komařic do Strážkovic uškodil okolním vsím obce Komařice, hlavně Sedlu, Stradovu a Pašínovicím, a že pošta v Komařicích „již 47 roků dobře prospívá.“ Zřízení telefonu ale na druhou stranu přineslo i zvýšení nájmu za druhou kancelář v komařickém zámku. Každý rok platilo obecní zastupitelstvo vždy k 1. lednu 200 Kč.

9. dubna 1940 v rádiu hráli samé pochody k invazi do Dánska a dál na sever.

Češi v obci si rychle našli připodobnění Němců s hady. Byla to pohádka, která vyšla v tom roce ve včelařském kalendáři: „Zvířátka v lese žila v míru, dokud se tam neusídlila zmije. Brzy jí ale k obživě nestačil její revír a začala lézt i do cizích. Stala se postrachem lesa.

⁵⁰ Kronika obce Komařice, s. 186.

⁵¹ Kronika obce Komařice, s. 188.

Zdálo se, že se nikdy nenasytí. V lese měl doupe také ježek. Mezi ním a zmiji bylo odvěké nepřátelství. Jedině ježka se zmije bála a právě naň nejvíce nadávala. Ježek čekal. Když přišly na zmiji zlé doby a nedostatek, přišla ježka prosit o přátelskou smlouvu a slibovala vděčnost. Čekal to a slíbil.

Zvířata v lese žasla zklamáním, bědovala a klnula ježkovi. Ten se jen usmíval. Bral si nyní potravu i ze zmijího revíru a tak zmiji nezbylo buď bídně zahynout nebo se vrhnout na svého spojence. Volila to druhé. Byla hladem zesláblá a podlehla. Ježek ji roztrhal a nechal ležet. Nestál o její zrádné tělo.“ Každého, kdo se alespoň trochu vyzná v bojích 2. světové války, napadne, že se jedná nejspíše o Třetí Říši a Velkou Británii.

V srpnu 1940 zemřel v Linci jeden z obecních zastupitelů obce Komařice, pan František Mareš, komařický zedník. Místo něj nastoupil pan Michael Adam, poštovní podúředník ve výslužbě. Hejtman kraje ho ve funkci potvrdil. Po pár dnech přišel na obecní úřad dotaz, zda může pan Adam svou funkci vykonávat, když je nemocný. Starosta s radostí odpověděl, že je pan Adam po operaci a zcela zdrav. Neumíme si asi již představit tu radost, jakou měli občané, když zjistili, že místo Adama mohl být v zastupitelstvu Němec, kdyby starosta na dotaz odpověděl jinak.

V okolí Komařic je hned několik honiteb. Kromě samotných Komařic tu jsou ještě Pašínovice, Sedlo a Stradov. V roce 1939 vyšlo nařízení, že se nesmí zvyšovat ceny. A tak tomuto natruc požádali komařičtí o zvýšení nájmu v revíru Stradov a Komařice. Žádosti bylo vyhověno a honitby pronajaty. Jenže se ozvala jedna vdova po myslivci Schmidovi a nárokovala nejen zrušení zvýšení nájmu ale i komařickou honitbu. To vše se jí povedlo díky intervenci vrchní zemské rady v Českých Budějovicích. Ale byl tu háček. Vdova Schmidová neměla nárok na provozování myslivosti, tak připadl komařický revír Heinrichu Schnorkovi, který si tuto honitbu pronajal do 31. 1. 1947. Po válce se plánovalo, že se tato škoda bude na Schmidové vymáhat. Jenže přišlo pozvání na Oberlandrat kvůli podpisu nějakých dokumentů ohledně této záležitosti. Kdyby komařičtí nepodepsali, hrozilo jim zatčení.

Ono se to ale nestalo jen tak pro nic za nic. Myslivna, kterou obývala vdova Schmidová sloužila jednak k pořádání hostin pro Němce a jednak jako pozorovatelná činnost místního obecního úřadu, spolků, statkáře i ostatních obyvatel ve vsi. Sídliila tam jedna Blockleiterin, která dohlížela vůbec na život v obci a hlavně jak se jedná s Němci. Ti totiž měli na návsi svou zasklenou vývěsní tabuli s hesly propagujícími NSDAP a různými obrázky. Každý Němec musel být pohřben s ohledacím lístkem vyplněným na „Standesamtu“ v Trhových Svinech, kde úřadoval nejprve řídící učitel Sobischek, později ředitel školy Witzany.

23. července dorazila do Komařic komise z Prahy od Ministerstva veřejných prací, aby zlikvidovala škody způsobené výstavbou opevnění v roce 1938. Vedoucím byl starostův známý z vojny u železničního pluku v Pardubicích major Kopecký, dále přijeli major Pešek a lesní inženýr Čížek.

Za tento rok obec odevzdala na povinných dodávkách 42 t hovězího masa, 11,7 t vepřového masa živé váhy a 740 q obilí. Na podzim byla v Novém mlýně rozebrána obě kola a nahrazena turbínou od firmy Union v Českých Budějovicích.

V roce 1941 se stala v obci povinnou kontrola užitkovosti skotu a zápisy o výrobě a spotřebě mléka. Zemědělec, který měl víc jak $\frac{1}{2}$ ha půdy, musel vyplnit závodový dotazník. Statkář s větší výměrou než 5 ha musel k tomuto dotazníku ještě vyplnit statkový arch a statkový sešit. Takovýchto archů bylo v Komařicích 14, v Sedle 7 a ve Stradově také 7. Obecní plemeníci byli od této doby v držení ne soukromníků ale obce a nesměli být českoslovenští. Tak se za velké peníze dováželi býci, kanci a berani z Německa. Prvního býka z Německa koupila obec pro Sedlo za 19 000 k, když telátko stálo max. 500 k a kráva na povinnou dodávku max. 1500 k.

Kvůli tomu, že Němci zjistili, že domácí jsou ve spojení s emigranty ve Velké Británii i jinde, hrozilo v této době za poslech cizího rozhlasu zatčení. Komařické toto naučilo opatrnosti a šeptandě. Ujalo se i vtípkování.⁵²

Po vítězství Němců byl vydán příkaz, aby byly všechny úřední i církevní budovy ozdobeny velkým písmenem „V“. V Komařicích se nikomu do zdobení moc nechtělo. Ujala se toho až paní Schmidová a s pomocí zedníka toto velké „V“ vápnem napsala na každý dům v obci. Pak odjela do Českých Budějovic a odtud přivezla pruh bílého plátna s vytištěným nápisem: Říše vítězí na všech frontách pro Evropu“. Obci předložila účet na 10 RM a vyřídila nařízení, že má být stuha vyvěšena po dobrém. Starostovi nezbylo než s vyvěšením souhlasit, jenže neměl šňůry. Paní Schmidová je donesla a stuha se mohla vyvěsit nad silnici mezi zámkem a zahradou. Když pak byla plachta například stržena větrem, paní Schmidová se vždy postarala, aby byla znovu vyvěšena. Tím si získala ve vsi všeobecnou nenávisť vůči své osobě. Ani kronikář se již neobtěžoval mrhat svými silami a papírem na to, aby podruhé napsal její jméno celé. Napsal pouze: „... paní Sch...“ Když pak tato plachta spadla v noci do bláta, byla uklizena dřív, než si toho mohla paní Schmidová všimnout a byla později využívána pro divadelní kulisy.

52 Více v oddílech Šeptanda a Vtipy.

Této „Viktoriády“⁵³ byly ušetřeny osady Sedlo a Stradov. Bohužel v Pašínovicích se našel jeden proněmecky smýšlející občan, který si počínal podobně jako v Komařicích paní Schmidová. Jmenoval se Johann Felenda a byl obuvníkem a sedlářem říšské branné moci v Českých Budějovicích.

K Hitlerovým narozeninám museli všichni občané odevzdat veškeré barevné kovy, které byly v jejich vlastnictví. Zvláště hospodští byli kontrolováni, ale pivní trubky nedal Němcům nikdo. Každý, kdo vlastnil hromosvod, musel na úřadě nahlásit, kolik metrů vodivého drátu doma má. Toho, kdo to nenahlásil, si zjistily úřady sami s pomocí četnictva a dotyčný musel platit pokutu ve výši 50 K.

V Římově a Strážkovicích se pořádaly kurzy němčiny. Z Komařic na ně nikdo nechodil. Finanční stráž a četníci měli svůj povinný kurz ve Velešíně, ale velitel finanční stráže došel pravidelně jen ke kamarádovi do Římova a zase zpět. Starostové neměli kurzy jako povinné. Povinně se učit německy museli i železničáři, učitelé a listonoši.

Aby se snáze dalo kontrolovat lesní hospodaření, byla od 18. února 1941 zřízena lesní společnost. Komařice a okolní osady patřili do společnosti v Borovanech. Každý člen společnosti dával příspěvek na odborné lesní hospodáře. Tyto příspěvky byly odstupňované podle výměry lesa a stáří kultury.

Díky téměř 100% zaměstnanosti a zátahům na kramáře, cikány atd. vymizeli z cest a vesnic tuláci, trhovci i žebráci. V Komařicích se ale stále objevovalo těch pár již notoricky známých: Martin Petr ze Stradova (říkalo se mu Martínek Libánský), Honza z Bud (obč. jménem Jan Vávra, pocházel ze Soběnova) a Klíma z Keblan. Žebrat mohli jen u známých, protože cizí namítali, že „*na přiděly dostává stejně každý jako žebrák.*“⁵⁴ Obecním chudým byla zvýšena podpora. Toto zvýšení bylo závislé na tom, kolik měla ta která obec zrovna peněz. Stejně ale nejhůř bylo pozůstalým po popravených nebo odsouzených, jelikož zařízení bytu jim rozebralo gestapo, starší a bezcenné věci si odnesli paběrkáři a zatčení hrozilo i těm, kdo tyto lidi podporoval.

Skončilo také tzv. domácké starostování. Okresní hejtman nařídil přesné úřední hodiny na každý den. Jako argument mělo stačit, že je hanba před cizími lidmi vařit a dávat děti na nočník. Schůzovalo se totiž hlavně u starostových v kuchyni.

Další odstavec se bude týkat jen osady Sedlo. Na jaře 1941 byl v rekonstrukci obytný dům č. p. 29. Obecní úřad se tedy musel odstěhovat do pronajatého pokoje v domě Kubatů.

53 Rozumí se ono zdobení úředních a církevních budov písmenem velkým „V“ a vyvěšováním stuh s již zmíněným heslem na znamení vítězství Říše.

54 Kronika obce Komařice, s. 202.

V létě se mohl po provedené rekonstrukci nastěhovat zpět do opravené kanceláře. Ačkoli kronikář komařické kroniky nikdy neslyšel o inspekcích obecních úřadů, jedna taková inspekce se právě v Sedle těsně po rekonstrukci udála. Nejprve musel sám obecní úřad okresnímu hejtmanovi nahlásit, že má úřad již k dispozici samostatnou místnost se stoly a skříněmi. 29. září 1941 si to přijel zkontrolovat tehdejší hejtman Dr. Jarolím. Jednal sice ostře, ale nakonec se přesvědčil, že skutečný stav opravdu koresponduje se stavem nahlášeným v první půli měsíce srpna. I na tento druh kontrol se dalo zvyknout. Kontrolovalo se přece všechno, zásobováním potravinami počínaje výrobou čehokoli, co člověka zrovna napadne, konče. Tak proč k tomu nepřidat ještě kontroly úřadoven starostů obcí, že? Jakmile se ale nějaká kontrola na vsi objevila, dávali si sousedé mezi sebou zprávy o jejím pohybu, aby měli v německých očích nepoctivci čas schovat např. nehlášenou drůbež atd. Když ale někoho kontroloři načapali, odnesl to i starosta, protože on zodpovídal za celou ves, jak již bylo zmíněno výše.

K 31. 7. 1941 bylo zrušeno samostatné hospodaření obcí a majetek těchto obcí byl přepsán k hospodaření politickým obcím. Samozřejmě docházelo k hádkám, které byly za válečného stavu nebezpečné. Ne jinak tomu bylo při opravách cest. Když se měla spravovat cesta ve Stradově, měli tam 10. října t. r. vykonat vodopravní řízení vrchní komisař politické správy Šanda a Ing. Kupka. Stálo to 302 K. Ale vše bylo zbytečné, protože vlivem událostí z oprav silnice sešlo. Od 6. října t. r. prováděl Ing. Prchlík měření na řece Stropnici na místě zvaném „Na Loužku“. Šlo o měření kvůli přehradní nádrži pro budoucí elektrárnu.

Od 1. října byly zavedeny přidělové lístky na tabák. Paní a dívky dostávaly speciální tabačky, aby mohly posílat dárečky vojákům na frontu.

20. října byl povolán na vojnu František Tišler, kterého jeho manželka přiměla k přijetí německé příslušnosti. Zpět z vojny se vrátil jako zajatec a zemřel v Praze 10. prosince 1945.

To, že brzy začne válka se Sovětským svazem, potvrdil po svém návratu z Královce 16. června 1941 František Todenský, rodák ze Stradova, bývalý policista a cizinecký legionář v Tunisu tvrdil, že válka s Ruskem začne do neděle, t. j. 22. června. A opravdu v sobotu 21. června vpadli Němci na území SSSR a četníci hned den poté začali prohledávat vsi, zda v nich nejsou usídlení nějakí ruští emigranti. Štábní strážmistr Marek dal starostům ze svého obvodu ze samé radosti připít breberky. Nic lepšího na připítek tenkrát neměl. Pohlaváři od Herrenvolku ale stále tvrdili, že „*kdo věří ve válku s Ruskem, je vůl.*“⁵⁵ Na nástěnce komařických Němců se objevovaly nové nápisy, hesla a fotky se zajatými Rusi s nadpisem

55 Kronika obce Komařice, s. 207.

„Tvoji bratři?“. Komaříčtí na toto vymysleli krásný vtip, který si přečtete v oddíle Vtipy. Německá nenávist k Rusům postihla i knihovny, které byly připraveny o ruské spisy. Zabavené spisy byly ukryty na obecním úřadě, zbytek na půdě školy. Ten se pak z bezpečnostních důvodů přestěhoval k obchodníku Janu Křížovi.

Na přelomu září a října se prováděly povinné zkoušky půdy. Zemědělci museli sami vzorky narýpat, nasypat je do sáčků, pak je snést na chodbu komařického zámku, v Sedle je snosili k Pártlům, a pak rozsypat na listy papíru, aby půda uschla. Po třech týdnech přišli odborníci, suchou půdu rozetřeli na prach, nasypali do sáčků a ty pak srovnali do beden a odvezli do Prahy. I když tahle práce byla zadarmo, zemědělci museli zkušebně půdy zaplatit 3 378 K, za bedny, dovoz a dopravné do Prahy 465 K. Zkoušky půdy zjistily, že ve zdejší půdě chybí vápno. Obec Komařice tedy měla přednostní právo k nákupu vápna, které se normálně až do roku 1946 sehnat nedalo.

Hasiči uspořádali sbírku na nákup hadic pro motorovou stříkačku. Sběrka se konala v Komařicích, Pašínovicích a Řevnovicích. Starosta rozeslal tištěné prosby i do jiných míst, kde žili rodáci z Komařic a okolí. Celkem vynesla sbírka 7 800 K.

Hadice pak z Poděbrad, kde byly objednány, dorazily právě včas. Ještě ten samý den, co hadice dorazily, totiž vypukl v noci požár v usedlosti Josefa Kramera v Sedle č. p. 37. Celé se to odehrálo 19. prosince, tedy těsně před Vánoci 1941. Ačkoli požár včas zpozorovaly požární i protisabotážní hlídky, shořely všechny střechy, náradí, stroje, vozy, sklizeň a jeden vepř. Kromě komařických hasičů zasahovali i střížovští, pak dorazili i četníci z Římova následování četníky z Českých Budějovic. Nikdo nemohl s určitostí říci, jak požár vznikl a tak se všichni báli, aby nepřijela německá kriminální policie. Ta opravdu přijela: *„Kriminálka přijela k ránu a Herr Oberinspektor byl tenkrát zvláště shovívavý. Vyslychal až do odpoledne, nakonec zabalil objednané spařené slepice (z nichž jedna byla slušná, druhá hubeností promodralá), vajíčka a odjel s poctou.“*⁵⁶ U těchto případu s nejasnou příčinou totiž u Němců bývalo zvykem zatknout nejprve pohořelé, pak požární hlídku a nakonec i starostu obce, ve které k požáru došlo.

Pro pohořelé toto bylo velmi kruté. Opravit si dům nemohli, protože byl nařízen zimní klid a zima byla tehdy tuhá. Hrubě opravena byla usedlost až za šest měsíců. Píci měli zajištěnu vojáci.

56 Kronika obce Komařice, s. 210.

K 23. listopadu 1941 bylo zastaveno 35 mlýnů včetně „Nového mlýna“ v Pašínovicích. Obec pak požádala o půjčku u okresní hospodářské záložny, aby mohla pro hasiče zakoupit motorovou stříkačku. Schválena byla 16. prosince a dostala 28 000 K splatných do 20-ti let.

Jak se za míru šetřilo s lesy, Němci začali za války těžit daleko víc. Všechno vytěžené dřevo se muselo svážet na železnici do Záluží. Ve skutečnosti se ale všechno nesvezlo, hlavně pak z hůře přístupných míst. Důvod byl ryze prozaický: peníze. Obchodník František Mikulík totiž málo platil.

V hospodě „U Kubatů“ přímo naproti již zmíněné myslivně, která sloužila jako pozorovatelná života na vsi pro Němce, se scházela mládež v krojové skupině ke zpěvu národních písní.

Zimní klid, na který byli lidé zvyklí po zamrznutí vod z míru, za války takový nebyl. Sedlák již nemohl sám od sebe zabít prase. Všechno se mohlo konat, ale jen na povolení. Takovýchto povolených porážek provedli zemědělci 132, z toho byla jedna ovce a zbytek prasata. Porážky tzv. „na černo“ starosta nezapisoval. U každé porážky musela napřed proběhnout prohlídka masa, kterou prováděli školení prohlížitelé. Říkalo se jim „prasečí rada“. Kronikář na ně ale nedá dopustit: *„Ke cti prohlížitelů nutno vděčně zapsati, že byli shovívaví a radou i skutkem pomáhali k dostatku masa.“*⁵⁷

Podle nařízení zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha se muselo na konci roku provést i sčítání dobytka. Do určitého dne musel každý zemědělec v obci nahlásit, kolik kusů dobytka koupil, prodal, kolik se narodilo a uhynulo. Za správnost údajů samozřejmě opět zodpovídal starosta.

Pro lidi bylo zavedeno něco podobného. Existovaly tzv. policejní přihlášky a odhlášky, hlášení o narození, úmrtí, přestěhování, sňatku atd. Všichni Češi s německými příjmeními pak byli zváni k Blockleiterům, kteří je přesvědčovali o tom, že jako potomci německých předků by si měli požádat o udělení německé příslušnosti.

V říjnu byla na majetek kláštera Vyšší Brod uvalena nucená správa. Opat byl již dávno internován kdesi na Moravě. Mladí z kněží byli povoláni na vojnu, starší se ukrývali různě u příbuzných atd. Protože ještě nebyly lesy odkoupené lidmi od kláštera odepsány, bylo jim zakázáno s nimi nějak nakládat. Lesní celky nad 10 ha měly povinnou těžbu a dodávku. Týkalo se to Chaluše a již zmíněných Pártla a Schmidové.

10. ledna 1942 byl v Komařicích nařízen všeobecný sběr zimních potřeb pro vojáky. Dát něco musel každý. Za sabotování sbírky hrozila odvěta ve smyslu zhoršení zásobování

57 Kronika obce Komařice, s. 211.

obce. Členové Národního souručenství obešli tedy všechny chalupy. Většinou dostali jen králíčí kůže s opadávající srstí, klapky na uši atd. Všechny posbírané věci se shromažďovaly v Českých Budějovicích, kde byly k vidění i darované kožichy a zimní součásti výstroje ruských legionářů. Za krádež takovýchto věcí určených vojákům na frontu hrozily tresty.

Na masopust zrovna veselo nebylo. Jedna byly různé taneční zábavy zakázané, jednak byli lidé v noci kontrolováni hlídkou, která se tísnila v budce, ve které se dříve prodávalo kuřivo, a přes den zas bylo dost práce s odklizením sněhu z cest a silnic. To muselo být uděláno pořádně, protože za uvíznutí Němců v závějích také hrozily tresty. V Českých Budějovicích měli odklizení sněhu na starosti Židé se žlutou Davidovou hvězdou s nápisem „Jude“.

Povinné dodávky masa v tomto roce polevily, protože ho bylo dost dováženého z Dánska. V případě obilí, mléka a brambor byly dodávky tvrdě vymáhány. Úředníci, kteří měli výběr dodávek na starosti, se dovolávali u místního obyvatelstva soucitu pro městské obyvatelstvo. Kronikář si všimá toho, že oproti 1. světové válce, kdy byl mezi lidem skutečný hlad a městští obyvatelé sháněli hlavně omastek, maso, pšeničnou mouku a vejce, při 2. světové válce v poptávce „vedly“ brambory a žitná mouka.

Obilí na semletí do mlýna směli hospodáři vozit jen v konvojích, tj. na společných povozech celá ves najednou. K tomu museli mít ještě pro tuto příležitost ustanoveného obecního průvodce. Pro Komařice a okolní osady byl „svázný“ den vždy úterý nebo středa v prvním týdnu zásobovacího období a za 14 dní potom se jelo pro namletou mouku. Dávka mouky na osobu a měsíc činila nejprve 21 kg, později 18 kg a nakonec jen 13 kg. Četníci prováděli namátkové kontroly. Komařice na tom ale i přesto docela dobře, protože mlýn byl blízko, nacházel se totiž v Sedle, říkalo se tam „Na Hamru“. Tam se lidé z nejbližšího okolí utíkali pro chleba v době nedostatku. Za 1. pololetí tohoto roku, rozumí se rok 1942, bylo těchto kontrol celkem sedm, z toho tři ohledně obilí, tři kvůli drůbeži a dobytku a jedna kvůli vejcím. Sbírka starého železa vynesla celkem 24 q tohoto kovu. Tuto záležitost hlídali němečtí četníci. Němci brali vše, dokonce i staré mříže okolo parků a hřbitovů, z nich i staré litinové kříže, i staré ploty. Ve Střížově tomu předešel farář tím, že řekl lidem, aby si dali kříže narychlo opravit. Opravené kříže totiž Němce již tolik nezajímaly. Podobně komařičtí zachránili i mříže okolo kostelů sv. Jana a Panny Marie v Komařicích. Nikdo se o nich nerozšiřoval a ani mezi komařickými Němci se nenašel žalobník. Do 1. dubna musely být odevzdány i všechny kostelní zvony a vesnické zvonky. Jen ve Střížově zbyl nepovšimnut jeden zvon. Nebylo dovoleno vyrábět zvony z oceli, protože by tím strádal zbrojní průmysl, a

tak se celý kraj odmlčel. Všechny zvony byly pak odvezeny do Prahy. Bylo velikým zklamáním, když na obecní úřad přišlo odtud potvrzení o jejich příjmu v němčině.

Jako písaři a správci zásobování v obci byli zaměstnáváni učitelé nebo již penzisté. V Komařicích tuto funkci zastával penzista, četnický major ve výslužbě, Jan Dvořák. Setrval ve svém zaměstnání i přes častou nemoc i po osvobození. Protože uměl i německy, vyřizoval i německou korespondenci s poštovním úřad.

Vždycky v zimě uspořádal inventáře, spisovnu, sbírky zákonů a různé čistopisy kronikář František Danko, občas mu pomáhal i František Todenský ze Stradova.

28. dubna 1942 přijela do Komařic náhlá kontrola na brambory z ministerstva vnitra. Přijeli podplukovník četnictva Erhardt, jeden major od policie, štábní strážmistr Piberka (prý Němec), dva četníci a dva úředníci ze svazu pro brambory a škrob. V této době se totiž stěhovali Němci k Charkovu, kde měli již zůstat, proto jim musel i Protektorát nějak přispět vším, co se dalo.

Tzv. Heydrichiáda, tzn. doba trestů po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, se nevyhnula ani Komařicku. Stačilo, aby Němec viděl Čecha se usmát, když slyšel zprávu o smrti Heydricha, a hned šlo o schvalování atentátu a nálezení k širšímu okruhu pachatelů atd. Z tohoto kraje byli zatčeni odvázeni do Tábora, kde ihned docházelo k exekuci, lidé z blízkého okolí Komařic byli popravováni v Českých Budějovicích, kde byli i v místním krematoriu spalováni. Přimo z Komařic nebyl popraven zřejmě nikdo. Němci, kteří prohledávali domácnosti zdejších lidí, žádali jen něco k jídlu. Jak píše kronikář: „*V Komařicích nebyli vojáci zlí, žádali jen jídlo, chleba.*“⁵⁸

Kolovaly zvěsti, že atentát nastražili sami Němci, aby měli o důvod víc, proč zabíjet. Kdyby totiž pachatele nenašli ve stanoveném termínu, mělo být prý popraveno na 20 000 Čechů. Někdo zase tvrdil, že K. H. Frank usiluje o Heydrichovu funkci, proto na něj nechal spáchat pro Heydricha osudný atentát. Těmto zvěstem nahrával fakt, že pachatelé, oni parašutisté z SAS, byli chyceni a „zneškodnění“ až den před vypršením lhůty.

Starostové obcí chtěli dalším popravám učinit přítrž. Rozhodli se tedy uspořádat manifestaci, kterou naplánovali na 2. července, jako pokus o usmíření si Adolfa Hitlera. Komařického starostu zastupoval jeho náměstek. Manifestace ale nebyla nic platná. Vraždilo se totiž dál i po odvolání stanného práva, které bylo vyhlášeno ihned po onom atentátu.

Ušetřeny tomuto „řádění“ nebyly ani děti. Místo školní docházky musely na polích vytrhávat plevel a sbírat fosforové destičky, které shazovali spojenečtí letci. V Českých

58 Kronika obce Komařice, s. 221.

Budějovicích byly postupně zabráný všechny církevní školy. V sirotčinci „U sv. Josefa“ se střídali všichni lidé, kteří se vraceli domů do Říše.

7. června byl na vojnu povolán další Němec, i když vlastně Němcem původně nebyl. Rodina Tomáše Steineckra nejprve v roce 1938 právě před Němci uprchla do Komařic. Jenže s místními Čechy si moc nerozuměli, a tak přešli k Němcům.

K posílení pozice Němců v Komařicích došlo sňatkem blockleiterin Grete Schmid s o 11 let mladším Gefreiterem Kurtem Stollfussem, který se odehrál ve Freiburgu 5. srpna. Kdo se vlastně k německé příslušnosti v Komařicích hlásil? Jednalo se o již zmíněné manžele Stollfussovi, č. p. 7, dále o Rudyho Schmida, v té době na frontě, č. p. 7, rodinu Tišlerovu, manžel paní Tišlerové, František Tišler byl také na frontě, č. p. 6, manžele Viktorina a Kateřinu Klímových, č. p. 12, Marii Misauerovou, č. p. 36, Leopolda Tögela, č. p. 45, Tomáše Steineckera staršího s manželkou a dvěma chlanci, č. p. 1, v Sedle pak o Kateřinu Hoisovou se třemi dětmi, č. p. 34, a manžele Jana a Marii Honnerových, č. p. 25, Jan Honner byl v té době na frontě.

17. září byli zatčeni manželé Matěj a Anna Lencovi, rodiče Jana Lence, který působil jako pilot v RAF u 311. československé bombardovací perutě. I jeho tři sestry, Marie provd. Kubatová, Komařice č. p. 10, Růžena provd. Košťálová, České Budějovice, a Anna Lencová, České Budějovice. Všichni byli drženi v Táboře a posléze internováni ve Svatobořicích. Sestry se vrátily 1. prosince 1942 a rodiče až 29. dubna 1943. Od 13. června gestapo hledalo i Janova bratra Františka. Ten ušel jistému zatčení jen díky své náhlé smrti 21. února 1942. Všichni z rodiny Lencovy, kteří byli propuštěni na svobodu, se zprvu museli ob den hlásit na četnické stanici v Římově.

Pro rok 1942 byl obci určen kontingent masa: hovězího 42, 270 t a vepřového 11, 578 t.

Kronikář píše, že úřední ceny masa hovězího, vepřového, drůbežího, kozího i králíčího byly velmi nízké, což prý bylo odůvodněno takto: „*Sedlák to nějak přes válku vydrží, ten se nevzbouří, dělnictvo však potřebujeme klidné a oddané.*“⁵⁹ Posléze ale jedním dechem dodává, že „... *dělnictvo potřebovalo k jídlu více než jim Brotherr uděloval a raději na to svůj vyšší příjem obětovalo. Tím se peníze zase dostaly do oběhu a ve velkém podrývaly mravnost a soucit.*“⁶⁰ Vždyť taková koza na maso stála až 1 500 K, na mléko dokonce až 2 500 K, vykrmený houser až 2 000 K, nejlevnější byl králík, tence dal pořídít jen za 300 K. Nemůžeme se pak divit, že ve městech lidé chovali králíky i drůbež na balkonech. V kronice jsem k tomuto našla krásný vtíp, který si můžete přečíst v oddíle Vtipy a šeptanda.

59 Kronika obce Komařice, s. 223- 4.

60 Kronika obce Komařice, s. 224.

Lístky existovaly i na hnojiva, jenže toho právě byl velký nedostatek. Například 1 q Thomasovy strusky stál zemědělců 59 K, stejné množství draslíkového hnojiva 60, ⁷⁵ K, vápence 18 K a kusového vápna 30 K.

Kvůli nucenému nasazení v Říši a odchodu některých Němců na frontu rapidně klesl počet obyvatel.

V druhé polovině měsíce září roku 1942 hrozilo obcím Komařice, Pašínovice a Stropnice sloučení v jednu obec se sídlem v Pašínovicích. Obecní zastupitelstvo to odmítlo. Okresní hejtman pak na konci září objednal zmíněné obce a rozhodl, že obecní úřad nové obce bude umístěn na zámku v Komařicích. Nutnost sloučení obcí zdůvodnil nesnadným administrativním ovládnutím 270 obcí v českobudějovickém okrese. Hejtman také řekl, že „*ožení chudé, zadlužené obce s bohatými a zlevní tím jejich správu.*“⁶¹ Na novou výzvu byl obecní úřad přestěhován do pokoje v prvním poschodí pivovarského traktu do podnájmu k manželům Dankovým. Jedinou podmínkou bylo uvolnění bytu po konci války. Úřad tam ale setrval až do konce září 1945. 27. října byla dvěma úředníky z okresního úřadu provedena revize obecního hospodaření, předložení obecních rozpočtů ke kontrole bylo odloženo na jaro příštího roku.

19. prosince vykonala blockleiterin Grete Schmid první větší sbírku na německou zimní pomoc. Do tohoto dne obcházela s pokladničkou jen své příznivce. Provolání, které u tohoto počínání pronášela, vyzývalo k peněžním darům vyšším než almužna, když němečtí vojáci za všechny obyvatele obce dávají své životy.

Do měst ale i dělníkům do Říše bylo běžné posílat z venkova balíky s potravinami. Z opatrnosti odesílatel uvedl falešnou zpáteční adresu a balík označil většinou jako knihy nebo oblečení. Jelikož těchto balíků stále přibývalo, listonoši je již nestíhali odvážet na kárách, a tak bylo určeno, že budou 2x - 3x týdně svážet tyto balíky z obce povozem. Od posílání těchto balíků venkovany neodradily ani tresty ani kontroly. Daleko nebezpečnější bylo převážet takovýto balík vlakem nebo autobusem jako zavazadlo. Při kontrole pak balíky vyhazovali cestující oknem nebo je prostě nechali ležet a jednoduše se k nim nehlásili.

61 Kronika obce Komařice, s 225.

4. e) Nedabyle

Obecní kronika Nedabyle si všímá i událostí v celém Protektorátu. Například pro rok 1939 se zmiňuje o příkazu řízení a chůze po pravé straně vozovky a chodníku s platností od 16. března 1939.

Nedabylská obec pronajala na počátku 1939 louku na hřiště pro školu za roční nájem 30 K. Obec také pro nedostatek financí odmítla jmenovat obvodního tajemníka pro obce Nedabyli, Doubravici, Vidov, Novou Ves, Hůrku a Borovnici. Na jaře 1939 se odstěhoval hostinský František Hašpr do Soběslavi a živnost po něm převzal do pronájmu František Rosenfelder. Dále došlo k prodloužení vodní nádrže v místě, kde se říká „v Bosně“ o dva metry. Na konci roku 1939 zamítlo obecní zastupitelstvo zřízení mateřské školy. V průběhu roku se pořádalo celkem šest zábav: 28. ledna ples, 6. února Masopustní veselice, v červenci taneční, v druhé půlce srpna obžínková, 13. října posvícení, vánoční a Silvestr 31. prosince.

Samozřejmě ani nedabylská kronika neopomněla připomínat výročí obsazení zbytku Českých zemí Německými vojsky a vyhlášení protektorátu. Stejně tak vzpomíná narozenin říšského kancléře Adolfa Hitlera připadající na 20. dubna. Jak se ale píše v kronice, žádné zvláštní oslavy se nekonaly. Z toho usuzuji, že to byla pouze formální povinnost kronikáře zmínit se o těchto datech jako o význačných dnech.

To, že byla válka, neznamenalo, že se na vsi zastavil stavební ruch. Například Ludvíku Němcovi, č.p. 22, bylo uděleno povolení k opravě stodoly, panu Vávrovi, č.p. 3 k přestavbě stavení č.p. 24. Z jara dostaly „nový kabát“ cesty, které v zimě kvůli horší přístupnosti obce značně trpěly.

S rolníkem Jakubem Vávrou, č.p. 4, který choval plemenného býka, uzavřela obec Nedabyle smlouvu na dva roky. Poplatek za „služby“ činil 20 K. Koně v obci nikdo nechoval, a tak se k plemennému hřebci chodilo do sousední Hůrky. Nedabylští si chtěli zařídit i úřad obecního posla, ale za odměnu 150 K se žádný ochotný člověk nenašel.

V červnu 1940 se jednalo o znovusloučení obcí Nedabyle a Doubravice. Ke sloučení ale došlo až v roce 1943, protože obec Doubravice se odvolala proti usnesení zastupitelstva tyto dvě obce sloučit. 12. června 1940 přiznala obec Nedabyle domovské právo Janu Plevovi i s rodinou a vzala na vědomí, že byl do obce Hůrka přijat i se svým syny Janem a Miroslavem.

Druhého července t. r. byli pověřeni dva místní dělníci František Vávra a Antonín Zeman sběrem odpadků. Skládka se shromažďovala v místní škole.

Ne všechny domy v obci byly jako „ze škatulky“. Kronika se zmiňuje o domku č. p. 7., který byl v tak dezolátním stavu, že hrozilo sesutí dvou zdí. Bydlel v něm v pronájmu dělník s rodinou, který se hlásil k německé národnosti. To potvrdilo i obecní zastupitelstvo 12. října 1940. To odsoudilo nájemníky k tomu, že se o tento domek ani obec ani pojišťovna nepostarala. Problém se dostal až k soudu, který o rok později rozhodl o vystěhování nájemníka.

Omezena byla za války i osobní doprava. Dosavadní dva autobusové spoje z Českých Budějovic do Trhových Svinů. Dodávky obilí, píce, dobytka a brambor se staly kvůli dostatečnému zásobování povinnými. Pro tyto dodávky byla zřízena komise dne 12. října 1940. Předsedou byl nedabylský starosta Jan Kubata, členy byli rolník Josef Vávra, č.p. 11, Marie Vávrová, č.p. 3, Jan Klíčka, č.p. 30, zámečník Jan Kubal, č.p. 40, a posléze se k nim přidali učitelé z doubravické školy Jan Brož a František Hrnčíř.

V tomto roce se také odstěhoval i druhý hostinský Fr. Rosenfelder a místo hostince se v po něm uvolněné místnosti v obecním domku zřídila obecní úřadovna. Tím se schůze začaly konat tam namísto v dosavadních prostorách starostova domu. 27. října byla provedena řádná prohlídka komínů. Samozřejmě se ani Nedabyli nevyhnula sbírka tzv. Národní pomoci, která se konala v místní obecní knihovně.

3. prosince 1940 jmenovalo obecní zastupitelstvo pro případné nucené správce v obcích, které spadají pod okresní soud v Českých Budějovicích. Pro malé hospodářství to byli místní Josef Vávra, František Kraman, Josef Prýgl a Jakub Vávra, pro domy to byli František Vávra, Tomáš Stašek a Josef Vávra a pro živnosti krejčí František Vávra a hostinský Jan Vávra.

Rok 1941 opět kromě běžných záležitostí jako byl rozpočet obce na daný rok, stavy dobytka, obyvatel atd. začíná výročím protektorátu 15. března a narozeninami Adolfa Hitlera 20. dubna.

26. ledna uspořádala mládež při národním souručenství z Nových Hodějovic koncert. Hospodářskou školu se ani v tomto roce nepovedlo založit kvůli nedostatku žactva. Nově byl v tomto roce zaveden tzv. nedělní klid. To znamenalo, že v neděli byly obchody zavřeny. Opět se konala sbírka zimní pomoci. Jinak nic zvláštního pro tento rok v kronice k nalezení není.

Ani rok 1942 nezačíná v kronice nijak zvláštně. Zajímavý je až zápis k 30. březnu, kdy se ze zvoničky u statku u Vávru, č.p. 4, sundal zvonek pro válečné účely:

„Dne 30. března byl z dřevěného sloupu u čp. 4 u „Vávrů“ sundán a pak pro válečné účely vydán zvonek, který sloužil obecní potřebě, jako zvonit klekání, při pohřbech atp., což v obci zdarma obstarávali majitelé hospodářství (Vávrů - pozn. autorky). Zvon byl pořízen pradědem nynějšího hospodáře Kašparem Vávrou. Zvon vážil 18 1/2 kg. Na hořejšku měl girlandovou ozdobu, na jedné polovici nápis „Anno 1809 Johann Perner in Budweis“ se znakem firmy uprostřed. Na opačné straně zvonu reliefy sv. Tří králů. ... Po sňetí zvonu přestalo se v obci zvonit vůbec.“⁶²

53. narozeniny Adolfa Hitlera se v obci nijak neslavily, jen se po celé obci vyvěsily prapory. Daleko větší pozornost je věnována atentátu na zastupujícího říšského protektora Obergruppenführera Reinharda Heydricha, který byl proveden ve středu 27. května 1942:

„Dne 27/5 42 spáchán byl v Praze atentát na Reinharda Heydricha, „zastupujícího říšského protektora“ a „generála policie“. Tohoto vraha českého národa usmrtili čeští hrdinové, kteří na území býv. protektorátu byli spuštěni z anglického letadla.“⁶³

Nechybí ani zápis k tzv. Heydrichiádě. Myslím, že tyto poslední zápisy napsal kronikář zřejmě až po válce nebo byl hodně odvážný, protože za heydrichiády mohl být perzekuován.

62 Pamětní kniha obce Nedabyle, s. 70, uložena na OÚ Nedabyle.

63 Tamtéž, s. 70- 71.

4. f) Nová Ves u Českých Budějovic

Zabrání pohraničí budoucího Protektorátu Čechy a Morava, které proběhlo 15. března 1938, bylo po vsi provázeno proroctvím, že to Němcům nebude stačit a zaberou i zbytek země. Staří lidé poté, co se na nebi objevila polární záře, říkali, že bude určitě válka. Proroctví se opravdu vyplnilo. Válka začala 1. září 1939.

Kronika se zmiňuje o rozdávání jídla z německé polní kuchyně na českobudějovickém náměstí:

„Tu se stalo že vojsko na náměstí v Čes. Budějovicích z polní kuchyně rozdávali našim chudým obědy v tak promyšleném plánu, kuchař měl čokoládu a děti kolem seskupeny žadonily, kuchař dostanete umíte se modlit? Děti vystihly situaci, klekly sepjaly ruce a prosily, to využili ostatní němci, filmovali české obyvatelstvo jak prosí o jídlo a pak v říši ukazovali jak češi trpí hlady, to bylo něco pro němce, ačkoli ten oběd jejich z jednoho hrnce dávali doma prasatům v předpokladu že němci mají všeho nadbytek, tu jest jasno jakým způsobem vojsko získalo ukázkou prositi o eintopf a jak rafinovaně posílali tento úkaz domů i v balíčku ve váze 15 kg poživatin našich těch nejhodnotnějších tuto válku mělo vojsko povolen odesílati.“⁶⁴

Toto způsobilo všeobecný nedostatek.

Kronikář Nové Vsi přirovnává vyhlášení Protektorátu jakožto vzetí Čech a Moravy pod „ochranná křídla“ Třetí Říše takto:

„Cikánka přijde do obce a vezme tu nejkrajnější slepici pod ochranu tak že ji dá pod svou suknici: Tedy tak asi jsme všichni hleděli na ten protektorát.“⁶⁵

Následně byl zaveden lístkový systém na potraviny, šaty atd. Korunu tomu všemu dala, dá se říci, spíše neúroda než úroda, takže nedostatek trval dál. A následně i obrna vepřů, takže se vepři poráželi ve váze max. 60 kg, což byla obrovská ztráta.

Rok 1939 byl pro Novoveské vůbec hrozný. Neúroda, nemoci dobytka, nedostatek všeho kvůli „vydrancování“ Němci a ještě dlouhá zima. I toho 15. března t. r. padal sníh, takže se musely prohazovat silnice.

Samozřejmě se ani Nové Vsi nevyhnul zákaz činnosti Sokola a Baráčníků a převedení majetku hasičů do rukou obce.

⁶⁴ Kronika obce Nová Ves u Českých Budějovic, s. 67.

⁶⁵ Tamtéž, s. 68.

Stejně každý úřad i škola musely být označeny německo - českými nápisy. Kronikář se zmiňuje i o povinnosti mít vyvěšený obraz Adolfa Hitlera, jehož jméno mimochodem píše takto, když se zmiňuje o německém pozdravu: „*Heill Hüttler*“.⁶⁶

Rok 1940 začíná v této obecní kronice stěžováním si na naprostý nedostatek všeho životními potřebami počínaje oblečením konče. Ačkoli lístků bylo mezi lidmi dostatek, zboží se nedostávalo. To napomáhalo vzniku černého trhu, řešilo se pouze, kde se co sežene. Měšťáci začali jezdit na venkov. To způsobovalo značně nepříjemné kolísání cen, protože nikdo vlastně nevěděl, co kolik stojí a tak se ceny značně lišily. Na tom byli značně bití dělníci, protože na lístky se nedostávalo zboží a na nákup na černém trhu většinou neměli dost peněz.

Ani tento rok nebyl na úrodu příliš bohatý. Vázla dodávka tvrdého obilí atd.

Začátek roku 1941 se nesl ve znamení obav protektorátního obyvatelstva, kdy se začne posílat na práci do „Reichu“. Jediné, co si lidé pochvalovali, byl kurz koruny vůči říšské marce 10:1, ačkoli se v Říši za to nic moc nedalo pořídit. Toho ale využívali naši dělníci k nákupu oblečení v Říši na protektorátní šatenky, za což dostali u nás dost peněz.

Kronika pro tento rok zmiňuje i transport belgických zajatců z fronty. Ti, kdo z místních přihlíželi, odhadovali, že to jsou Belgičané, podle peněz, které vyhazovali zajatci z okének. Dále byla Nová Ves svědkem přesunů německých vojsk na východní frontu, což pouze místním potvrdilo zahájení války se Sovětským svazem. Staří lidé začali prorokovat prohru Němců, stejně jako i již o téměř 130 let dříve prohrál s Rusy Napoleon. Samozřejmě se Nové Vsi nevyhnuly ani transporty židů, ale při těchto událostech se odhadovalo, že bude ještě hůře. Existovala k tomu taková průpovědka, která ale rozhodně vznikla až po válce: „*Nechtěl bych být židem v roce 1942- 43, Čechem v roce 1944, vojákem (Němcem) v roce 1945.*“⁶⁷

Zvláštní je, že již v roce 1938 ve Včelařském kalendáři kdosi nechal vytisknout mapku, kde téměř přesně popsal, kudy Němci potáhnou, kde a jak dlouho tam pobudou, kam na Východě dojdou a jak bude za války veliký Protektorát. Tento kalendář byl tedy okamžitě stažen, ale mezi lidmi se toto již rozšířilo a, jak píše kronika, stálo to již ne jeden lidský život a tak lidé raději mlčeli. Potajmu se ale šeptalo, že existuje jakési hnutí Čechů proti Němcům.

V tomto roce se v obci objevily první radiopřijímače, a to v domě Žáčků č. p. 25, Hlaváče č.p. 51 a Josefa Píbra č. p. 10. A také kronika Nové Vsi se dočkala kontroly . Byla odevzdána na

66 Kronika obce Nová Ves u Č. Budějovic, s. 69.

67 Tamtéž, s. 70.

obecní úřad, pak odeslána na Okresní úřad do Č. Budějovic a pak s ostatními jihočeskými obecními kronikami do Prahy. Tam kronika zůstala až do roku 1946 a byla napadena plísni. Našel ji až kronikář Archivu Země české Antonín Mareš, bytem Letounská 5, Praha 2. Za to je mu kronikář Nové Vsi velice vděční.

Rok 1942 byl pro místní značně deprimující již od svého začátku. Kronika se zmiňuje o transportech raněných a omrzlých vojáků z východní fronty. Mnozí vojáci jim vyprávěli, jak se na ruské frontě bojuje, kam až se dostali a jak se Rusové snaží, aby Němce odradili od postupu na Moskvu. V té souvislosti se zmiňuje i vznik československých legií v ruské armádě, podobně jako v první světové válce.

Kronikář si též ztěžuje na zvýšení práce pracovních úřadů, tzv. Arbeitsamtů, kteří posílaly dělníky na práci do „Reichu“. Nejžádanější byl obor kovodělný. Než ale dělník mohl začít pracovat, musel složit psychotechnickou zkoušku, kterou mohl zvládnout pouze při protekci. Tu dostal jen, když se učil tomu oboru, který mu Němci doporučili. Ani ale tak neměl vyhráno, protože němečtí dělníci tuto zkoušku neskládali a lepší posty byly stejně obsazovány Němci. Nedostatek pracovních sil pocíťovali hlavně zemědělci, kteří na každé 3 ha půdy potřebovali min. jednoho pracovníka. Tímto „německým“ způsobem byla prakticky vymícena nezaměstnanost.

Kronika si všímá i cen dobytka za války: pár těžkých tažných volů stál v rozmezí od 15 000 do 19 000 Kč, hříbě 7 000 až 10 000 Kč, starší kůň stál 15 000 Kč.

A přichází květen 1942 a s ním i atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v Praze. Kronika se zmiňuje o prohlídkách obce, kde hledali nějaké osoby podezřelé ze schvalování či napomáhání atentátu. Záminkou k zatčení ale nebyly jen výše jmenované důvody, ale i ukryté zásoby atd. Kronikář opět zkomolil jméno Heydrich na Heinricha.

4. g) Plav

K obci Plav existují školní i obecní kronika. Školní kronika začíná bohužel až školním rokem 1940/41. Až díky obecní kronice bylo možno chybějící rok 1939 a začátek roku 1940 doplnit. Během války se ale do kroniky nezapisovalo, poslední zápis byl učiněn 31. března 1939. V ten den se také vystřídali kronikáři. Místo bývalého řídícího učitele Františka Kubína nastoupil Oldřich Pavlíček.

30. dubna t. r. byly zaslány přihlášky do tzv. Národního souručenství. Z Plava i Heřmaně se přihlásilo 167 mužů starších 21 let. Do tohoto počtu byly zahrnuti také tři občané německé národnosti. Do mládeže Národního souručenství se přihlásilo 17 hochů a 33 dívek.

3. června dostal místní sbor dobrovolných hasičů novou motorovou stříkačku a hadice v délce 150 m od firmy Bohumil Mára- Lázně Poděbrady. Celé toto vybavení stálo 23 000 K. Z této částky uhradila sama obec 10 000 K, Sbor zaplatil 5 000 K hlavně díky podpoře 4 500 K z věcného fondu z rok 1938. Zbytek, 8 000 K, si Sbor půjčil od Kampeličky v Doudlebech.

V květnu 1939 zakoupila obec Plav novou mostní váhu od firmy Alois Mrázek z Českých Budějovic. Instalována byla na návsi u sklepa rolníka Martina Janáse. Samotná váha stála obec 3 750 K, práce 2 950 K, tedy celkové náklady činily 6 750 K.

Kromě zavedení potravinových a jiných lístků a začátku války přišla v roce 1939 ještě jedna rána. Vepřový dobytek postihla obrna. V osmi staveních muselo být vybito 53 kusů vepřů.

Stejně jako ostatní obce v Protektorátu, i Plavu se dotkl odvod koní pro válečné účely. Tato akce byla provedena 5. října a odvedeno bylo celkem 22 koní. Čtyři koně byly hned odebráni a zaplacení. Nejdražšího koně v odvodu měl pan Erhart, rolník č. p. 11.

Koncem listopadu 1939 došlo k vyspravení plotu kolem školní zahrady. Potřebné dřevo bylo zakoupeno od obce Plav. 1 m³ stál 150 K. Celý plot tak vyšel obec na 1250 K.

17. prosince dostala obecní knihovna v Plavě od Kampeličky v Doudlebech pět nových svazků knihy „Přástky“ a knihu „Za selský lán“.

Kromě těchto událostí se samozřejmě Plavští nezapomněli bavit. Místní ochotnický divadelní spolek čtyři hry: „Cikánka a její děti“, „Prach a broky“, „Na potoce za mlýnicí“ a na Silvestra „Z manželského ráje“.

Zima mezi léty 1939- 1940 byla tak tuhá, že i vyhladovělá zvěř chodila k lidským obydlím. Mnoho zvěře také uhynulo. Díky silným mrazům (11. ledna 1940 bylo až -22°C) k Plavu zalétly i některé druhy ptactva, které se normálně vyskytují na severu Evropy. Jednalo se hlavně o divokou kachnu zvanou „Kaholka“. Na Malši se usídlil párek labutí. Odchycena byla jedna labuť naprosto vysílená a do opatrování byla dána panu V. Hlachovi. Týden na to labuť uhynula a byla věnována místní obecní škole. Vycpání uhynulé labutě stálo 200 K. Obecní škola ale neměla na zaplacení, tak byla vycpaná labuť vyměněna za krtka, sluku a včelojeda.

25. února 1940 přišla ale do celkem poklidně žijící Plavy pohroma v podobě oblevy a následné povodně, která vypukla 14. března. Voda dosahovala výšky, jakou žádný místní starousedlík nepamatoval. Zasažovala i do chlévů, takže musel být vyváděn dobytek. Ve staveních dosahovala voda výšky 60 cm. V Doudlebech byl kvůli krám stržen dřevěný most a v Plavě lávka. Kry protrhly i hráz v Radomyšli a zničily a odnesly chaty v Kobylinci. Zničeno bylo i veškeré obilí.

Jako by pohrom nebylo málo. Ještě před povodní, 5. března, přišla vichřice, která způsobila polom v lesích kolem obce.

12. dubna 1940 byl proveden nábor žen do Národního souručenství. Přihlásilo s celkem 104 žen.

Pár dní před svátkem sv. Mikuláše v roce 1940 zaslala Kampelička, spořitelni a záložní spolek v Doudlebech, na vánoční nadílku balíček se 110 tužkami, 60 držátky a jinými drobnostmi pro děti, jejichž rozdávání bylo provázeno proslovem.

Od okresní péče o mládež obdrželo 17 žáků poukázky v hodnotě 69 K na zakoupení kožené obuvi. Místní péče o mládež darovala jednomu žákovi 60 K. Místní školní rada v Plavě ještě přispěla obnosem 100 K, který posloužil k nákupu psacích potřeb, čtvrtek a sešitů.

Jelikož Plavem protékají hned dva vodní toky, a to Malše a Mlýnská stoka, není nemožné, aby se nestalo to, o čem se zmiňuje kronika:

„Dne 10. února 1941 topila se v Mlýnské stoce Ludmila Matoušová, žákyně I. Třídy 2. oddělení (druhý postupný ročník), která přes zákaz odlamovala a jezdila na ledových krech. Kra, která byla slabá, se prolomila a žákyně spadla do vody, která ji strhla a odnášela. K pomoci přispěchal 15-^{ti} letý Jaroslav Hlach z Plava č. 3. Bývalý žák zdejší školy, který žákyni zachránil. Nebyť včasněho zákroku, byla by žákyně s určitostí utonula.“⁶⁸

Od roku 1939 měla zřejmě plavská škola tradici v pořádání tzv. Stravovacích akcí. Celá akce byla zahájena 15. října 1939 a ukončena 30. března 1941. Celkem bylo navařeno 7556 porcí, které stály 2402 K. Tento obnos byl uhrazen jednak v naturáliích z darů občanů, ale také podporou okresní péče o mládež v hodnotě 250 K, z toho 200 K v hotovosti a jednu láhev zeleniny v hodnotě 50 K. Polévku vařila manželka tehdejšího zatímního řídícího učitele Marie Pavlíčková.

Na Tři krále 1941 v Heřmani a 13. dubna v Plavě sehráli žáci druhé třídy divadelní hru „Slavný mistr Kopřiva“ z pera Jožy Touclové – Mettlerové. Se žáky ji sevcila třídní učitelka Růžena Porchanová. Hra sklidila úspěch a vynesla na vstupném bylo vybráno 749 K.

Již za války byly běžné pravidelné prohlídky dětí školou povinných. Jedna taková se konala 15. května. Jí se podrobili žáci z první třídy, konala se v Římově v místní škole a byla provedena lékařem Dr. Zdeňkem Tuttrem z Velešína.

Další zdravotní prohlídka se konala na začátku školního roku 10. září 1941 v 16 hod. v Plavě. Týkala se dětí narozených v letech 1928-1931 a byla provedena MUDr. Janem Náhlíkem z Kamenného Újezdu. Konala se podle výnosu ministerstva sociální a zdravotní zprávy č. A1220- 19/5- 1941.⁶⁹

Jelikož stravovací návyky nebyly všude takové, jaké mají být, byly některé děti posílány na pobyt do ozdravovny. O prázdninách 1941 v srpnu Okresní péče o mládež poslala do ozdravovny v Soběnově čtyři žáky, jmenovitě Jaroslav Moravec, Václav Moravec, Jindřich Suchan a Vlasta Šuldová. V září se ozdravovala Anna Nedorostová. Pobyt trval vždy čtyři týdny a opravdu se osvědčoval, protože žáci tam poslaní v průměru přibrali 1- 3 kg.

Stejně rozmezí ročníků narození figurovalo i na fotografování dětí české národnosti ke zdravotnímu popisu provedeného 9. září 1941, které provedla firma „Foto – Haus - Centra“, jejímž majitelem byl Hans Bednář z Českých Budějovic.

68 Školní kronika obecní školy v Plavě 1940- 1979, SokA České Budějovice, s. 7.

69 Školní kronika obecní školy v Plavě 1940- 1979, SokA České Budějovice, s. 12.

Dary škole chodily i z jiných koutů Protektorátu. Tentokrát dorazil přímo z Prahy 3 od manželky advokáta Mileny Kloudové. Poslala částku 100 K na nákup pomůcek pro žáky.

Podobná ošacovací akce, která se konala již o Vánocích 1940, se konala i v tomto roce. Osm žáků obdrželo poukázku 60 K, celkem tedy 480 K. Týkalo se to těchto žáků: Miloslav Mrkvička, 1. třída, Václav Moravec, 1. třída, František Bedlán z 2. třídy, Růžena Šívrová z 1. třídy, Ludvík Lexa z 1. třídy, Jindřich Suchan z 2. třídy, Zdeňka Štýfalová z 1. třídy a Marie Nedorostová. Poslední jmenovaná byla v té době sirotek a ještě do školy nechodila.⁷⁰

Vánoční prázdniny ve školním roce 1941/1942 byly podle výnosu Okresního školního výboru v Českých Budějovicích ze dne 12. prosince 1941 začaly v pondělí 22. prosince a měly trvat do 17. ledna 1942. Podle tohoto výnosu bylo pololetí posunuto na 14. února. Jakmile ale uplynuly tyto prázdniny, přišel 2. února další výnos z téhož úřadu, že se prázdniny prodlužují do 7. února 1942 a pololetí posunuto na 28. února. Jenže zima byla tuhá, uhlí bylo málo, a tak nezbylo nic jiného, než vyhlásit delší prázdniny až do 3. března 1942. Po celou dobu si chodily žáci pro domácí úkoly dvakrát týdně.

Atentát na Reinharda Heydricha, zastupujícího říšského protektora, není v kronice příliš popisován. Heydrichiáda se Plavu nijak nedotkla.

70 *Školní kronika obecní školy v Plavě 1940- 1979*, SokA České Budějovice, s. 15.

4. h) Střížov

I střížovská kronika si kromě jiného všímá cen životních potřeb. Pro rok 1939 si kronikář pochvaluje, že ceny zůstaly takřka nezměněny. Jejím nedostatkem je, že je poněkud stručnější, než jiné kroniky. Zřejmě byl její autor méně odvážný, aby do ní zapisoval i přímo v letech války. Je znát, že zápisy jsou pořízeny dodatečně.

Také se zmiňuje o zřízení Protektorátu Čechy a Morava 15. března 1939.

15. listopadu byla ve Střížově nově otevřena Lidová škola hospodářská, jejímž správcem se stal místní bývalý řídící učitel základní školy pan Viktor Piazza. Řídící učitelkou se stala Anežka Ambrožová, dalšími členy sboru byli Bedřich Bartuška a František Čuchna, oba učitelé, předsedou sboru byl František Burda, rolník ve Střížově, a pokladníkem Martin Hlach, taktéž rolník ve Střížově. Na školní rok 1939- 40 bylo zapsáno 30 žáků z Komařic, Střížova, Pašínovic, Borovnice, Stradova, Sedla a z Doudleb. Samotná škola byla zřízena právě na návrh jejího řídicího učitele Viktora Piazzzy. Obec přislíbila každoroční příspěvek 100 Kč. 25. prosince byla pořádána vánoční besídka. Byly tam předneseny různé písně, básně za dozoru všech učitelů. Na dobrovolném vstupném se vybralo 317 K, které se využili na nadílku pro chudé žáky. Dále na tuto nadílku přispěla okresní péče o mládež obnosem 500 K, českobudějovická záložna 50 K, firma „Merkur“ krabicí cukroví a firma „Nár. Podnik“ krabicí tužek, držátek a pastelek. Kromě těchto dáreků byly dětem rozdány tři zimníky, látka na kalhoty pro tři chlapce, látka na šaty pro osm děvčat a pět párů bot.

Po začátku okupace Česko- Slovenska musely být všechny české nápisy vyměněny za dvoujazyčné. Stejně měl být nahrazen název střížovské školy. Německý a český nápis se měly nacházet na místě původního nápisu. Řídící učitel pověsil jen na dveře školy malou cedulku, která tam vydržela až do konce války. Řídící učitel ale na škole nevydržel. Byl předčasně penzionován. Stejně tak i ostatní učitelé na školách a úředníci atd. byli nahrazováni jinými pracovníky loajálnějšími k Třetí říši.

Přes Střížov jezdil autobus pana Josefa Krátkého do Trhových Svinů. Jízdné bylo 5 Kč.⁷¹

Začátek roku 1940 byl dosti krušný. Ačkoli byly kruté mrazy až -31 stupňů Celsia, byl na zimu přidělen pouze jeden vagon uhlí pro 4 obce. Z tohoto důvodu se v týdnu od 22.

71 Josef Krátký, rodák z Heřmaně, kde se zasloužil o vybudování obecního chudobince, v němž se dnes nachází obecní úřad, a pomníku padlým z první světové války. Zemřel ale v Praze a do Heřmaně byl poslán jeho popel spolu s popelem jeho první ženy Elsy. Oba našli svůj odpočinek přímo v zátiší u pomníku.

do 31. ledna vyučovala střídavě jen jedna třída.

Ani přírodní katastrofy se Střížovu nevyhnuly. 13. března v 19:00 začala prudká obleva. Stav vody u Lannovy loděnice v Českých Budějovicích byl v tu chvíli 1, 83 m nad normální hladinu, 14. března pak již 2, 7 m a v 15:30 t. d. se na Malši a na říčce Stropnička u Střížova pohnuly ledy. U „Nuskova mlýna“ ledy prorazily jez a voda strhla několik chat a všechny lávky přes Stropničku. Takovou záplavu Střížov nezažil již 10 let. U Plava se ledy usadily na polích a voda tak měla volný přístup do domů. Ani chatová osada na březích Malše nebyla vodním živlem ušetřena. Ze svých břehů se vylila i Vltava až do šíře 0,5 km a hloubky 0, 6 m. To způsobilo, že do propusti u vodní elektrárny šla pouze voda z Malše.

Vánoční prázdniny byly v roce 1940 zahájeny 19. prosince a kvůli nedostatku uhlí trvaly až do 3. března 1941. Žáci si každé úterý chodili do školy pro domácí úkoly.

Na 15. března 1942 připadlo třetí výročí obsazení zbytku Českých zemí Němci. Děti se toho dne učily v krásně vyzdobených třídách a vyslechly si přednášku, kterou ve Střížově přednesl učitel F. Cuchna a na pobožce střížovské školy v Komařicích se oslav účastnil i řídící učitel.

O atentátu na zastupujícího říšského protektora Obergruppenführera Reinharda Heydricha 27. května 1942 se zmiňuje pouze školní kronika. Následná Heydrichiáda se Střížova zřejmě nedotkla, alespoň o tom nejsou žádné zmínky.

Na rok 1942 připadly 53. narozeniny Adolfa Hitlera:

„Oslava 53. narozenin říšského kancléře Adolfa Hitlera byla konána ve Střížově i na exposituře v Komařicích v den narozenin Vůdcových, dne 20. dubna. Všecky děti se shromáždily ve vyzdobených třídách. Slavnostní řeč ve Střížově přednesl řídící učitel B. Bartuška, na exposituře tř. uč. J. Beneš.“⁷²

22. září 1942 došlo ke sloučení obcí Střížov, Lomec a Borovnice v jednu administrativní jednotku, podobně jako Komařice se svými okolními obcemi. Střížovské obecní zastupitelstvo bylo pak rozpuštěno o rok později.

72 Kronika školy Střížov 1940-80, bohužel nestránkováno.

5. ZÁVĚR

Co říci závěrem? Snad hlavně to, jak hluboce před obyvateli mikroregionu Heřmaňsko, a vůbec celého protektorátu Čechy a Morava, smekám.

Život obyvatel na Heřmaňsku jsem v kronikách doslova hltala jedním dechem. Nejednalo se sice úplně vždy o poutavé čtení, ale často jsem narazila na nějakou zajímavou událost.

Jelikož byl tento mikroregion, dá se říci, mimo dění v celém protektorátu, kronikáři jednotlivých obcí, jejichž osudy za první tři roky druhé světové války jsem Vám v této práci předložila, se mohli věnovat i událostem jak doma, tak v zahraničí.

Z mého studia obecních, školních nebo i hasičských kronik vyplynulo několik poznatků:

1) I když kolem zuřila válka a lidé si nežili zrovna v blahobytu, dokázali žít svými všedními starostmi, jakoby se nic nedělo. V kdejaké kronice se dočtete, že v oné vesnici zachvátila dobytek například obrna a několik kusů proto muselo být poraženo, jinde zase vypukl požár ve stodole. Faktem ale zůstává, že druhý zmiňovaný příklad mohl být pro německou policii docela dobrou záminkou pro obvinění ze sabotáže, za což hrozil i trest smrti.

2) I přes veškerou snahu okupantů podrobit si český národ i po stránce, dá se říci, národopisné či historické (mám zde na mysli úpravu atlasů pro výuku dějepisu tak, že se nepohodlné mapky jednoduše vyřízly), obyvatelé protektorátu si zachovávali své tradice, i když jim za to hrozily ne zrovna malé postihy. Na tomto místě bych jako příklad uvedla zrušení některých svátků, hlavně pak státního svátku 28. října. V ten den se, kdo mohl, oblékl do práce či do školy slavnostněji. Ze státního svátku se totiž stal normální pracovní den. Dočteme se o tom v kronice sboru dobrovolných hasičů v Heřmani.⁷³

3) I přes zákaz veřejného shromažďování se v některých obcích nesmířili obyvatelé s tím, že by měli upustit od svých tradičních oslav pod širým nebem. Takovou tradici měli již dva roky právě dobrovolní hasiči v Heřmani, kteří každý rok 7. března slavili u pomníku padlým z první světové války nedožitě narozeniny prvního československého prezidenta T. G. Masaryka. Již v roce 1939 museli tuto tryznu přesunout do uzavřené místnosti, proslov, který měl při této příležitosti pronesen, musel být nejprve prozkoumán na okresním úřadě v Českých Budějovicích a pak teprve mohl být přednesen.⁷⁴

⁷³ *Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani*, s. 204.

⁷⁴ *Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Heřmani*, s. 182.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny archivní:

SOKA České Budějovice, *Pamětní kniha obce Hůrka*, sign. B 1502/1.

Tamtéž, Místní národní výbor Komařice, *Pamětní kniha obce Komařice 1928- 1951*, sign. B 1152.

Tamtéž, Místní národní výbor Nová Ves, *Pamětní kniha obce Nová Ves u Českých Budějovic*, sign. B 1552.

Tamtéž, Základní devítiletá škola Plav, *Školní kronika obecní školy v Plavě 1940- 1979*, sign. B 1723.

Tamtéž, Místní národní výbor Střížov, *Pamětní kniha obce Střížov 1927- 1972*, sign. B 2012.

Pamětní kniha obce Doubravice, uložena na OÚ Doubravice.

Školní kronika školy Doubravice, uložena na OÚ Nedabyle.

Pamětní kniha sboru dobrovolných hasičů v Heřmani, uložena na OÚ Heřmaň.

Pamětní kniha obce Nedabyle, uložena na OÚ Nedabyle.

Pamětní kniha politické obci Plava od roku 1914, uložena na OÚ Plav.

Literatura:

BRANDES D., *Češi pod německým protektorátem*, Praha 1999.

ČVANČARA J., *Někomu život, někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc 1939- 1945*, I.- II., Praha 2002- 2004.

GEBHART J.- KUKLÍK J., *Dramatické a všední dny protektorátu*, Praha 1996.

KAMENEC, I., *Slovenský stát (1939-1945)*, Praha 1992.

KOMLOSY A.- BŮŽEK V.- SVÁTEK F. (edd.), *Kultury na hranici. Jižní Čechy- Jižní Morava- Waldviertel- Weinviertel*, Wandhofen an der Thaya 1995.

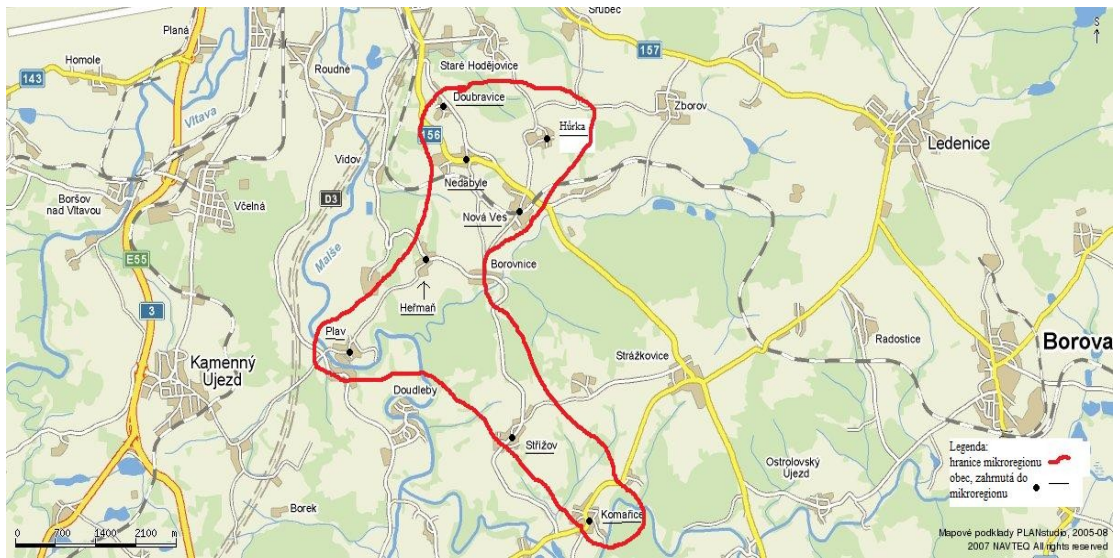
PRŮCHA V. a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918- 1992*, I. (1918- 1945), Brno 2004.

UHLÍŘ J. B., *Protektorát. Čechy a Morava v obrazech*, Praha 2008.

WINKELBAUER T. (Hrsg.), *Kontakte und Konflikte. Böhmen, Mähren und Österreich: Aspekte eines Jahrtausends gemeinsamer Geschichte*, Horn- Waidhofen an der Thaya 1993.

Seznam příloh:

Obr. 1. mapka mikroregionu Heřmaňsko

Obr. 1.